

Spása

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

CANOPUS

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 15

Květoslav Minařík

SPÁSA

Řešení psychicko-fyzikální

CANOPUS
PRAHA 1998

© Květoslav Minařík, 1998
© Doc. MUDr. Antonín Bajer, 1998
ISBN 80-85202-31-X

OBSAH

Charakteristika spisu „Spása“	7
Úvodem	10
Kapitola I	
O kvalitách a personifikacích	17
Kapitola II	
Elektronická podstata mystického úsilí	38
Kapitola III	
O životní síle	52
Kapitola IV	
Biofyzikální hodnoty různých mystických metod	63
Kapitola V	
Idea spásy	82
Doslov	91
Schematický nárys proměny bytosti podle spisu K. M. Spása	93

CHARAKTERISTIKA SPISU „SPÁSA“

Spis Květoslava Minaříka „Spása“ – studie o józe a hloubkové psychologii – je velmi náročnou učebnicí jógy. Autor v ní poukazuje na vztahy mezi biologickými jevy na biologických membránách živého organismu člověka a jeho psychickými složkami. Dále poukazuje na jejich vzájemnou ovlivnitelnost jak různými postoji člověka v běžném životě, tak speciálními jógickými metodami – prověřenými autorovými zkušenostmi – nebo zásahy do psychické oblasti dle pouček obsažených v naukách buddhismu a křesťanství.

Čtenáři snad usnadním správný vhled do tohoto díla, když se nejdříve stručně zmíním o výzkumech biologických věd za poslední desítiletí, jež se týkají problematiky biologických membrán. Na nich totiž autor tohoto díla dále rozvíjí své poznatky získané metodou uvedenou v tomto díle.

Biologickou základnu každého živého organismu, funkčně spjatou s veškerým životem na naší planetě, tvoří biologické membrány živých buněk včetně ultrastruktur uvnitř živých buněk, jež mají své odlišné funkce, dané jejich specifickou úlohou v různých orgánech organismu. V posledních padesáti letech biologické vědy pomocí elektronového mikroskopu upřesnily základní i specifické biochemické, biofyzikální a bioelektrické děje a zaměřily klidové napětí, obnášející 50–80 mV, na biologických membránách živých buněk i jejich ultrastruktur, nacházejících se uvnitř živých buněk. Biologické vědy stále soustavně zkoumají všechny biochemické, biofyzikální a bioelektrické děje na biologických membránách i s jejich speciálními funkcemi v různých orgánech živého organismu, jejichž harmonická souhra je podkladem správného a normálního fyziologického chodu celého organismu a zdraví člověka. Rovněž sledují návaznost psychických složek člověka na funkce biologických membrán buněk v centrálním nervovém systému lidského organismu a prohlubují své výzkumy a poznatky v celé biologické sféře.

Autor této knihy se však zaměřil na bioelektrické a bioelektromagnetické děje odehrávající se v doprovodu ostatních biochemických a biofyzikálních procesů na biologických membránách. Tento průzkum mu umožnila jógická metoda odosobněného analyzujícího sebezpozorování s neutrálním postojem k sobě i k zevnímu světu. Toto sebezpozorování zahrnuje jak psychickou oblast, tak tělo, hlavně jeho spodní část a nohy. Intenzita sebezpozorování se zvyšuje, až se tělo pociťuje jako elektromagnetické skupenství.

Touto metodou, různě modifikovanou při výzkumových akcích, Květoslav Minařík poznal, že bioelektromagnetické napětí na všech biologických membránách lidského organismu tvoří vlastně elektromagnetické pole, jehož napětí má v různých orgánech odlišnou výši a je měnlivé, neboť jeho hodnoty lze snižovat nebo zvyšovat. Tak světským způsobem života, myšlení a pociťování s morální nekázní se toto napětí snižuje a vede k psychické pasivitě a pohodlnosti, kdy člověk žije živočišně smyslovými reflexy. Zvyšovat toto napětí lze jednak morální kázní celé psychické oblasti, jednak jógickou metodou soustředěného uvědomování si těla – hlavně nohou – a celé psychické oblasti. Intenzita tohoto uvědomování se stupňuje s následnou akumulací elektromagnetické energie zkracováním jejích kmitů i transformací její kvality na vyšší hodnoty až ve světelné záření, provázené mnoha dalšími fenomény včetně přesunů vědomí do transcendentní oblasti, jak je to podrobněji rozvedeno v tomto spise.

Ve čtvrté kapitole autor rozvádí působení správně do praxe uváděných pouček původního i severního buddhismu (mahájány), jógy a křesťanství a jejich kladné ovlivnění elektromagnetického pole na biologických membránách.

Modifikací jógického sebezpozorování, zbaveného citových vztahů k sobě i ke světu, dospěl autor k poznání životní síly. Ve fyziologickém smyslu ji lze poznat jako projevy membránového napětí živých buněk těla a jejich ultrastruktur. Fyziologickou zplodinou těchto membránových autonomních procesů, provázejících metabolismování živin, je teplo.

V psychologickém smyslu se projevuje jako všestranně popudový činitel; jeho sídlo v atavistické přirozenosti je zakódováno v genetic-

kém materiálu buněk, který tvoří hlavně kyselina deoxyribonukleová v chromatinové síti buněčných jader. Jógické manipulační možnosti s životní silou jsou velmi zajímavě podány ve třetí kapitole tohoto spisu.

Biologické vědy nepoužívají tohoto globálního názvu, ale jen sledují jednotlivé energie v jejich projevech a vlivu na organismus, jehož orgány udržují ve vzájemné životaschopné harmonické souhře.

Závěrem lze tedy stručně shrnout: k rozřešení velmi složité životní problematiky člověka je třeba věnovat pozornost nejen biologickým, biochemickým a biofyzikálním dějům a možnostem jejich využití v běžném životě, ale také bioelektrickým a bioelektromagnetickým napětím podmíněným těmito biochemickými procesy na buněčných membránách. Tyto procesy je možno snadno ovlivňovat jednak kvalitou myšlenek, představ, pociťování a způsobem života, jednak metodickým jógickým analytickým sebezpozorováním až soustředěním dle shora uvedených pravidel, zvyšujícím elektromagnetické pole, neboť tím se také statické energie těla přeměňují na kinetické až zářivé a vyšší.

V této knize jsou jistě některé pasáže velmi obtížné a někomu se může zdát, že spadají do oblasti těžko přístupných teorií a hypotéz. Z toho důvodu končím tuto charakteristiku odpovědí Květoslava Minaříka, pronesenou paní red. L., která se ho tázala, jak daleko pokročila v duchovním úsilí. Jeho odpověď zněla: „Jste duchovně tak daleko, jak dalece rozumíte mým spisům.“ Tedy soustavné vlastní úsilí o duchovní dokonalost umožňuje pochopit, že biologické vědy sice do podrobností sledují biologické procesy na biologických membránách živých buněk organismů, avšak autor této knihy na nich dále rozvíjí velkolepé možnosti praktických manipulací s elektrickým napětím a elektromagnetickým polem na těchto biologických membránách živých buněk při řešení všech životních problémů až k nejvyšším dosažitelným kladným cílům v knize uvedeným.

V Brně, v létě 1991

Doc. MUDr. Antonín Bajer

ÚVODEM

V lidském snažení se snad ničemu tak špatně nerozumí jako snahám mystickým. Dovedeme pochopit, proč se někdo snaží obsáhnout užitečné vědomosti, které lidská společnost nahromadila a uložila v poučných knihách, proč zase jiný chce vynalézt nějaký stroj a opět jiný rozmnožit svůj majetek. Určitě však mnozí nedovedou pochopit, proč se někdo namáhá proniknout do tajů mystických nauk, neboť se jim takové cíle z tzv. racionalistického hlediska zdají nepochopitelné nebo chimérické.

Všechny lidské zájmy se obvykle upínají k tomu, co může nejmarkantněji ukájet tužby po jídle, majetku a pohodlí. Lidé, kteří takové zájmy nepřekonali, pokládají mystiku buď za jakousi černou magii, která má svému ctiteli dopomoci k zevním výhodám a mnohem výhodnějším pozicím, než má člověk všední; nebo se domnívají, že je mystika psychickým opiátem, který má nahradit to, co mystikovi odepřel zevní svět. A přece to všechno není pravda, pokud ovšem uvažujeme o takových mysticích, jací do tohoto naukového systému hluboko pronikli.

Pokud jde o mne, domnívám se, že původ mystiky je v lidské zvědavosti a v problémech, jež člověku vnukají otázku po smyslu života, který často bývá zatěžován neřešitelnými zkouškami. Za takových okolností by člověk rád buď život pochopil, nebo rozřešil jeho problémy.

Dnešní doba nám nabízí docela jiné řešení životních problémů než právě pomocí mystické nauky. Nabízí nám výtěžky bádání v zevní oblasti a také mnohá rozptýlení ve volném čase, získaném díky technické vyspělosti nynějších generací. A ten, kdo pokládá zevní zatížení za podstatný životní problém, tuto nabídku přijímá a tím dočasně zahlazuje nespokojenost. Její příčiny však tkví hlouběji než v zevních omezeních.

V dávných dobách technika nemohla člověku nabídnout tolik jako dnes, proto naši předkové cítili životní problematiku mnohem

naléhavěji. Ideál zevní volnosti, dobré nálady a bezstarostnosti nemohli posouvat do budoucnosti ještě víc obohacené přemírou strojů na jedné straně a vymoženostmi, které by měly chránit tělo před nemocemi na druhé straně. Proto tehdy hledali cíl mnohem realističtější, člověku bližší a dostupnější, cíl mystický.

Začalo to asi otázkou, která ani dnes nepřestává být aktuální: kdo jsem a co jsem, že moje osoba a subjektivní pocity mohou být ovlivněny okolnostmi? Tato otázka určila směr a povahu hledání, z kterého kdysi vznikla mystika a mnohem později psychologie. Dcera mystiky, totiž psychologie, však mystiku příliš nemiluje. Zhlédla se ve vědách, které se především opírají o statistiku. Proto často pouze porovnává a dobře nebo méně dobře vyhodnocuje zjištěná fakta; z toho posléze vyvodí, co je člověk, jeho etika, estetika a jiné charakteristické projevy jedinců, dotýkající se života celé lidské společnosti.

Tento postup však člověku nepomůže překlenout nesmírnou propast mezi jeho obvyklými duševními stavy, které v něm snad vzbuzuje prostředí, a ideálem nezkalitelného pocitu štěstí, které vyplývá pouze z psychického oprostění ode všech neměřitelných, nevažitelných, a proto empiricky nezjistitelných vlivů. To subjektu vnuká nedůvěru v psychologii, která se snaží vytvořit duchovní kadlub, jímž by každého jedince měřila a upravovala. Člověk – jedinec se tedy vzpírá. Tím psychologii nutí, aby uznávala mnoho typů; ale žádný z nich nakonec nelze vtěsnat do zcela vyhovující, všeobecně platné matematické nebo biologické formule.

Snad je dobře, že se to psychologii nedaří. Kdyby se jí to podařilo, nutila by jedince odchýlné od jejího ideálního typu, aby se přizpůsobili stanovené normě. Tím by byl jak člověk, tak i život uniformován a byl by vytvořen předpoklad pro nekompromisní reformační tlaky těch, kdo trpí choutkami podrobovat si celý svět až do krajnosti. Tak přes snahy psychologie a případně i různých ideologií stanovit ideální lidský typ zůstávají lidé v tomto ohledu celkem svobodní. Proto však mohou být i více vystaveni subjektivním problémům, pro jejichž řešení vznikají všechny filozofické, vědní a technické obory. Na periferii těchto vědních oborů existuje

dnes mystika a čeká, až se tu a tam nějaký jedinec prodere labyrintem mysticismů a pozná, že mystika je vlastně praktická psychologie; nezabývá se statistikou biologických jevů, nýbrž zasahuje do psychické mechaniky a z toho pak těží mnoho dobrého.

Ano! Mystika, kterou nacházíme za veškerými mysticismy, je také věda. Je však zaměřena k psychické mechanice, jejíž zákony odhaluje přísně logickými a metodickými postupy, a tak lidi poučuje, jakým způsobem mají ovlivňovat svůj vlastní vnitřní život.

Toto tvrzení se jistě mnohým lidem bude zdát naprosto nové, alespoň vzhledem k jejich představám o mystice jako o nauce bez systému, který by odpovídal dnešním vědeckým názorům a postupům. Ale představy o ničem nerozhodují. To se ujasní tehdy, když někdo naukový systém studuje ne podle toho, jak se jeví jeho domnělí představitelé nebo jak jej vysvětlují různé ismy, nýbrž podle obsahu a účinků nauky.

S ohledem na různé představitele mystické nauky na jedné straně a na její skutečný obsah na druhé straně – seznámil jsem se s ním při zoufalém úsilí svrhnout se sebe břemeno tísnící mě nevědomosti, prorážející řadou otázek, na něž mi nikdo nedával odpovědi – jsem se odhodlal formulovat v této knize mystický naukový systém a včlenit jej do známých vědních oborů v samostatném pojetí, jímž se spojuje teoretická biologie a fyzika.

Nebudu tedy mluvit o náboženských nebo teologických konstrukcích a aplikovat je na pocitové pochody některých mystiků; u nich se tyto pochody mohou dostavovat proto, že nepochopili úsilí, jež se má projevovat v zásadním potlačování všech duševních vznětů. Budu mluvit o fyzikálních jevech v bytí, měněných psychickými pracovními postupy. Tím se čtenář dostane k docela jiným perspektivám a bude záležet pouze na něm, zda se mu podaří zaujmout k vlastní osobě potřebné stanovisko. Musí totiž uvážit, že zamítnutí teologického názoru na svět a život a z toho vyplývající ateismus, který obvykle překřtíváme na objektivismus, vede právě k nutnosti vysvětlit všechny biologické jevy z docela jiné perspektivy; toho se v tomto spisu držím s ohledem na skutečnost a pravdu.

V očích empirické vědy je člověk souborem procesů a reakcí, za nimiž nelze najít žádného vnitřního člověka, který by tyto procesy a reakce řídil a pořádal. Z toho vznikl názor, jako by člověk byl mechanickou soustavou, pracující spontánně se zvláštním zřetelem na jisté orgány a jejich funkce. Takový názor vyhovuje těm, kdo nechtějí být poplatni Bohu, aby mohli neomezeně sloužit svým sklonům a touhám. Ale i když se bytí opravdu a do všech důsledků vysvětluje jako procesy, přesto se ti, kdo vypověděli poplatnost Bohu, najednou hlásí k individualitě a tím i k hierarchickému uspořádání vesmíru.

Proč nejsme důslední? Proč neodhazujeme své bytí na smetiště bezcenného materiálu i tehdy, když je k němu přimícháno jáství? Ano! Jáství je i pro zatvrzelé materialisty mysteriem, před nímž se vždy zastaví. Nechtějí je nechat zaniknout, protože v tom vidí své zničení, zničení něčeho, co jim je ze všeho nejdražší.

Při zkoumání života nám nic nesmí být dost svaté, abychom se na to nepodívali prostým lidským, ale dobře analyzujícím zrakem. To také byla deviza, již jsem si podržel na cestě jógy. Proto se mi bytí rozpadlo v procesy, jejichž charakteristika a struktura je v mých očích určována celkovou psychickou aktivitou bytosti jakožto celku.

Dnes z toho skládám účty v podobě tohoto spisku. Současně připomínám: nejdu v ničích šlépějích. Používám volně poznatků vědy tam, kde náboženství vidělo pouze nedotknutelné mysterie, a naproti tomu mystiku tam, kde věda vyhražuje všechno mechanice. Jde tedy o prostředky již použité, ovšem z novějšího zorného úhlu. A účel toho všeho?

Životní problematika hledá řešení. A já se domnívám, že mystika, která jde ruku v ruce s vědou, přináší řešení nejlepší. Mystika totiž představuje pozitivní psychologii, již věda dává řád a logiku. Kromě toho věda doposud nedovede do psychického dění zasahovat tak jako mystika, opírající se o poznání kvalit v jejich psychologických účincích a vztazích. Co tedy zbývá, než aby se člověk stal bytostí, v níž se slučuje mystický a vědecký duch? Ale neboj se, čtenáři! Nebudu mluvit o mystériích. Budu mluvit pouze

o zákonech duchovního vývoje a navíc přitom ukáží, jakým způsobem se do těchto zákonů může zasahovat. Budu se tím ovšem lišit od psychologů, kteří snad psychické děje dovedou dobře pozorovat, ale nechtějí nebo nedovedou je ovlivňovat, rezignující nad vrozeným stavem.

Tím, že ukáží, jak zasahovat do zákonů vytvářených psychickými napětími, jimiž se řídí život, bych si přál dát lidem něco nového, co snad dosud neznají; prostě něco víc, než jim mohou dát psychologické učebnice, opírající se o závěry založené na vědeckých statistikách. A protože opírám všechno o fyzikální zákony, nemusí se nikdo bát, že upadne do oslabující pověrečnosti. Ostatně předpokládám, že novodobý životní názor každého jedince dostatečně chrání před zavádějícími bludy. I když snad věříme v Boha, přece jsme přesvědčeni, že život je mechanika; můžeme se tedy domnívat, že se její kola neznesevětí, když mezi ně sáhneme fyzikální rukou. A nevěří-li někdo vůbec v Boha, pak ho již nic nezdržuje, aby zasáhl do životních pochodů k svému vlastnímu dobru.

O vlastním dobru má ovšem každý jedinec osobitou představu. Elementární typ je hledá v něčem zcela jiném než bytost duchovně pokročilá, která již poznala a zakusila, že přemíra zevních věcí, ukájejících smyslové chtíče, strasti neodstraňuje. Ale ani duchovně pokročilá bytost nemusí vědět, co přispívá k jejímu vlastnímu dobru. Takové bytosti chci říci, že k němu přispívá buď zřeknutí se světa, nebo překonávání a vylučování samovolného vyhraňování psychických sil představami o já a moje. Zřeknutí se však zdá být náboženstvím, a proto se může jevit jako nepřijatelné. Úsilí o eliminaci samovolného vyhraňování psychických momentů však tuto vadu nemá. Je to práce s duševními napětími a stavy, čili s tím, co při materialistickém smýšlení chápeme jako hmotné emanace, poznamenané vyšší organizací. Proto se nemusíme ničeho bát. Jsme nabádáni pouze k tomu, abychom nahrazovali stav stavem, takovým, jaký je možno rozumově hodnotit jako energii působivou proti stavům nechtěným; tím se dostáváme k fyzice uplatňované v biologické oblasti, resp. k biofyzice.

Biofyzikální názor na život je možno hledat již v dávných do-

bách. Dospěli k němu jóginové, kteří velmi pečlivě analyzovali vlastní tělo, bytí a procesy v nich se odehrávající. Analyzovali je bez ustálených předsudků, že v nich objeví fluidickou náplň, kterou v bytostech vyměňuje Bůh proto, že si ho člověk naklonil, nebo ji nevyměňuje, protože si ho nenaklonil. Tento postoj vedl jóginy k poznání, že bytí je pouze souhrn procesů zde harmonických, protože duševní vzduší nebo vlnění nenaráží na překážky, jinde odbojných, protože toto vlnění na překážky naráží. Jelikož však poznali, že tyto procesy mají undulační charakter, jehož frekvence je dána zase jenom vlněním, které je však uvědomovacími akty, dospěli k závěru, že řešení spočívá výhradně ve vlastní moci lidských bytostí.

Jestliže při snaze ovlivňovat procesy v bytí narážíme na určité potíže, je to jen proto, že jsme se až dosud nenaučili zasahovat do takřka mechanického vzdouvání nitra, které se projevuje zčásti na úrovni uvědomění, zčásti pod touto úrovní. Tyto potíže však nejsou nepřekonatelné. Zde se docela dobře uplatňuje systematické usměřování pozornosti, jejímž prostřednictvím si můžeme mechanické vzdouvání nitra podrobit; když si je podrobíme, získáme fyzikálního činitele, kterého lze použít k bombardování bytostné struktury v psychickém i fyziologickém smyslu.

Tímto bombardováním se statické uspořádání struktury bytí může změnit tak, že vlastní bytost jóginova začne působit na jeho vědomí jako kvantum energií poutaných k sobě pouze podmíněně, což konečně vede k předpokladu, že byla objevena cesta rozpuštění nebo rozpadnutí tohoto svazku. V rozpuštění tohoto svazku se objevuje skutečné, to je fyzikálně věcné uvolnění sebeuvědomění, které je tísněno gravitačním polem bytí, kteréžto pole bytí skutečně obsahuje.

Toto je skutečnost, kterou má tato kniha na zřeteli. Nechce čtenáře zatěžovat naukovým systémem, opřeným o mentální konstrukce, jaké některým lidem z určitých důvodů vyhovují. Předpokládá, že když takováto konstrukce náhodou vystihne skutečnost a pravdu, jde vždy pouze o skutečnost a pravdu místní, dočasnou, přesně vymezenou.

Domnívám se, že se dnešní lidé již nabažili toho, aby stále obraceli svůj zájem k vyhraněným skutečnostem smyslového světa. Jinak by nevysílali šíp, kterým je fyzika, daleko dopředu, tam, kde je vlastně hranice skutečností a absolutna, to je až k mezi, za níž již není nic jiného než nediferencovaný stav, jsoucno v původní podobě.

Tato hranice je místem, které jóginí již dávno zkusmo poznali, protože leží na cestě stupňujícího se a zdokonalujícího se odosobňování. Vzhledem k tomu ji jóginové poznávají bezprostředně, zatím co se fyzika musí přít o to, zda této hranici její charakteristika přísluší či nikoli. Až dobře pozná, že jí přísluší, sejde se tam se stopami jóginů, kteří k ní dospěli de facto, to je celou bytostí, a kteří ji dokonce překročili ke svému ničím neporušitelnému blahu. Pouze malá odchylka zůstane mezi jógickou a fyzikální cestou navždy.

Jóginové nevtěšnávali a nikdy nevtěšnější zkušenostní postupy krokům se podobající do matematických nebo jiných vědeckých formulí. Ale to není jejich nedostatek. Právě proto, že je nevtěšnávalí, překračují kdesi v psychické sféře existující Heisenbergův „princip neurčitosti“ jakožto oblast zvratu, takže dosáhnou toho, co se jeví jako oblast evidentního uvědomování se v jiných dimenzích, než které jsou určeny fyzickým bytostem s jejich obvyklým psychickým vybavením. Ale toto právě je účel veškerého úsilí vědy i nauk. Z každého úsilí se musí posléze těžit. A pak již vzniká otázka: bude věda na rozdíl od jóginů těžit z bádání pouze hrozbu všeobecné zkázy?

Přejme si, aby vytěžila jen dobro jako jóginové, kteří již utišili funkci vědomí až k jeho proměně ve vševědomí – tím zrušili moc času a prostoru, takže přestoupili do jiných dimenzí. Z oblasti tohoto stavu nám posílají pozdravy nasycené tichým přáním, abychom i my mohli být účastni toho, co oni prožívají, než se rozplynou ve vesmíru jakožto absolutnu.

Toto jejich přání je i mým přáním. Nechť je dobrou předzvěstí, že hledající lidé dospějí až tam, kde se jim tato nauka ukáže jako oblast zkušenosti a pravdy.

Květoslav Minařík

KAPITOLA I

O KVALITÁCH A PERSONIFIKACÍCH

Při oceňování mystického úsilí bývá ten, kdo se opírá o neosvícený rozum a sám v mystice nikdy nepracoval, sváděn k přesvědčení, že mystické zkušenosti senzitivů mystického typu jsou jen halucinace. Není to správný úsudek, protože se neopírá o poznání psychického ovlivňování člověka v celém jeho rozsahu. Působení jakýchkoli kvalit, od smysly vnímaných jevů až po představy, může být zesilováno nebo zintenzivněno jak prostřednictvím mentálního vztahu přímo k těmto kvalitám, tak i jen k představám, které tyto kvality vyvolávají nebo jsou jejich symbolem. Kvalita pocitů je totiž v přímé souvislosti s řadou představ určitého charakteru a pocity zase působí na rozvoj kvality představ.

Praktické mystice nejde o nic jiného než o vztahy mezi představami a kvalitami. To mystika bere vážně v úvahu ve snaze pomoci člověku, který hledá dokonalé vnitřní uspokojení. Tak dalece ovšem povrchní pozorovatel psychologické zákonitosti nezkoumá, a proto velmi snadno dospívá k závěru, že všechny operace s představami jsou pro subjekt bez významu s výjimkou psychotiků. U nich jde ovšem o vliv představ ve špatném smyslu. Pak se bere na pomoc medicína, která téměř řemeslně hledá příčinu mocného vlivu sil duchovní povahy na psychotiky v porušené rovnováze funkcí mozkové kory a posléze z toho většinou vyvozuje, že nejen očividná chorobnost, nýbrž i mystické zážitky jsou vyvolávány vadnými chemickými procesy v mozku.

Tento hrubý materialistický názor na psychické a psychologické děje v oblasti vnímání lidských bytostí sice vystihuje jeden aspekt v souhrně psychologických jevů, ale ze širšího hlediska je to veliký omyl, který se vloudil do zkoumání lidské psýchy a prostředků tuto psýchu harmonizujících nebo její harmonii rušících. Příkladá absolutní význam fyzickým stavům, a proto nebere v úvahu, že

v degeneračním procesu jsou vadné chemické procesy v organismu přinejmenším ekvivalentní vlivu psychického postoje člověka ke světu i k sobě samému.

Mluvím o hledisku, které je samozřejmě v psychologickém ohledu vyšší a nesleduje vědu, která jde za člověkem až do psychopatologické propasti, kde psychický rozvrat bývá skutečně dokumentován chemickými disfunkcemi v mozku. V takovém případě jsou hrubé zákroky do psychické činnosti mozku opodstatněny. Mystika však nás chce orientovat na psychickém rozcestí, kde se závadám může předejít, protože mají pouze funkční charakter na úrovni mentální. Na tomto rozcestí se může člověk zachránit před každým duševním zlem mentálními operacemi s kvalitami, jejichž vliv na psýchu se může zvyšovat stejně jejich pochopením jako operacemi s vhodnými představami.

Pochopit význam vlivu kvalit v pravém psychologickém smyslu může však jen člověk, který je schopen identifikovat i nejjemnější duševní stavy a vzněty svého bytí, které tak mocně ovlivňují pocitový život každého individua. Obecně se ovšem lidé v těchto věcech nevyznají a měli by přijmout výtku, že psychickým problémům nerozumějí. Proto chtějí-li poznat zákony života a prožívání, mají se opřít o poznatky a o metodiku těch, kdo zkoumají psýchu mysticky – a dovedou se náležitě pozorovat.

Psychologicky správná výchova lidí, vyvinutá mystikou, byla podložena poznáním a zkušenostmi mystiků, schopných sebe dokonale pozorovat a ochotných pomoci všem trpícím lidem k jejich nejvyššímu dobru. A jestliže tito mystikové nevytvořili něco na způsob dnešního vědeckého systému pro zkoumání psychologické zákonitosti mystických operativních postupů, neznamená to ještě, že nepostupovali dost vědecky nebo tak postupovat nedovedli. Nesmíme zapomínat, že návody na operativní mystické postupy vznikly v dávných dobách, kdy se myslilo jinak a kdy věda v dnešním smyslu neexistovala. Laické názory na ně nakupily mnoho dohadů a chybných pojetí, proto dnes – kdo jedná neodpovědně – mluví v souvislosti s mystikou pouze o chimérách a fantaziích lidí duševně vykořeněných.

Nechť však je názor dnešní psychologie na lidskou psýchu jakýkoli, přece je skutečností, že její primární ovlivňování je nehmatné a projevuje se tu v podobě vzniku určitého souboru představ, tu zase jako soubor duševních stavů, jejichž tzv. biochemický podklad uniká technickým pozorovacím možnostem. To vědí mystikové, kteří svůj duševní a intelektuální vývoj založili na pečlivé analýze duševních stavů svého vlastního bytí i na operacích s nimi. Vědí také, že zesilování vlivu kvalit na subjekt je založeno buď na mentálních vztazích k těmto kvalitám přímo (to je na základě jejich pochopení), nebo pomocí představ.

V mystice se stejně jako v náboženství mluví o Bohu jako o nejvyšším cíli duchovních snah. To je velmi zřejmé a průhledné. Méně zřejmé a průhledné je to, že se Bůh v životě mystika může projevit buď jako kvalita, nebo jako bytost, jíž mystikové vždy připisují nejvyšší morální hodnoty.

Z povrchního hlediska tzv. racionalistů se zdá být velmi závažné, zda se člověk zabývá kvalitami, nebo představami. Předpokládají totiž, že kvality mohou ještě symbolizovat skutečnost, kdežto představy pouze blud, jestliže ovšem nevystihují přímo skutečnost.

Mystika, jakožto pozitivní psychologie, zde rozdíl nevidí. Zajímá se o ovlivnění, která člověk vyvolává svými mentálními vztahy k věcem. Potom pozitivní poměr k Bohu jako k představě obdařené nejvyššími morálními kvalitami vyvolává nejlepší ovlivnění; naopak pozitivní poměr myslí k představě, že životní děje a projevy jsou čistě mechanické, vyvolává ovlivnění, které člověka olupuje o vyšší morální hodnoty a dokonce ho strhává do propasti duševní i duchovní bídy.

Spor o to, zda mystika přispívá k rozvoji bludů tím, že svým stoupcům předkládá jako skutečnost existenci Boha, a věda naopak proti tomu k rozvoji osvícení, když lidi poučuje o existenci bezduché zákonitosti v přírodě, je výrazem naprostého neporozumění psychické zákonitosti. Právě tato zákonitost podmiňuje vznik psychické slabosti, která vytváří všechno, co můžeme zjišťovat jako nevyhnutelnou osudovost všech pozemských tvorů. V těchto osudech

je ovšem vždy rozhodující hlavně to, jak člověka ovlivňuje „náboženský blud“, předpokládající Boha bdícího nade vším stvořením jakožto strážce zákona a spravedlnosti nebo zase „osvícenské porozumění“, které se až příliš zřejmě opírá o elementární citové sklony, degradující celou přírodu na cosi všestranně využitelného. Z toho se – ovšem jen dočasně – vyjímá člověk, symbolizující již jen degenerující duši, a to i tehdy, když ještě vlastní nepatrný zbytek jakýchsi morálních hodnot. Až pro „osvícenské“ nazírání ztratí morální hodnoty všechnu cenu, stane se i člověk předmětem, jehož hodnota se bude měřit tím, jak dalece je ho možno využít k obšťastnění druhých v rámci zvrhlého pohledu na morálku a život. Je možné, že již tomu tak mezi lidmi je.

Kolik to mravních zábran měl člověk skutečně věřící v Boha ve své touze naprosto a zcela bezcitně využít vše, co nebylo jím samým! A jaká to nemorální bezuzdnost „osvíceného člověka“, který dospívá až na okraj mravního srázu následkem „poznání“, že všechno bytí jsou pouze jevy s chemickým pozadím! Není takové „osvícení“ předzvěstí zkázy lidského rodu?

Nestěžujme si však na skutečnost. Každý jedinec, který se domnívá, že dosáhl nejvyššího stupně „osvícenství“, protože si je v souladu s poznáním vědy dobře vědom toho, že všechno bytí je pouze regál funkcí, si přece váží sebe natolik, že by za sebe dokázal obětovat celý svět. Důvěřujme však také, že mu zde bude připomenuto, aby ostatní lidi přestal pokládat za „chemické procesy“ a naopak začal věřit, že všichni ostatní tvorové mají také touhu po životě, a aby se následkem toho snažil mravně se pozvednout a zušlechtit.

Vzhledem k tomu musíme odmítat všechna vědecká fakta, která nedokáží empiricky poznat a vyhodnotit význam citu, mravnosti a všech ostatních duchovních hodnot tvorů; tyto hodnoty přece může i duševně nejvyprahlejší vědec poznat jako reality svého druhu.

Takováto fakta přispívají k jednostrannému pokroku, kterým se připravuje mravní zkáza. Dokud pro nás každý člověk měl duši, nad jejímž blahem bděl sám Pán Bůh, neodvažovali jsme se mu

spáchat to, co mu můžeme udělat jako nádobě žijící následkem chemických procesů, které se v ní odehrávají. Zde totiž odpadají morální zábrany, které lidem ukládaly omezení ve zlu.

Poznání kvalit ukládá povinnost odhalovat i jejich morální význam. Když víme, že učení o tomto významu není objektivně přesvědčující, musíme mluvit o Bohu jakožto vládci nade všemi živými tvory. Představa Boha, který je vybaven nejvyššími mravními a duševními hodnotami, je filtr, který jediné může paralyzovat zničující sílu pravého poznání. Nakonec, když je poznání cezením zbaveno jedovatého ostnu a jsou získány pouze vysoké mravní kvality, bude poznání také přijato, ale nikoli již k mravní a fyzické zkáze. To proto, že si na umravnělé jednání člověk zvykne a nebude schopen ubližovat, i když bude vědět, že život je pouze chemický proces jistého druhu.

Chemické procesy, vytvářející a udržující biologické faktory, totiž lidi a jiné tvory, jsou v lidské oblasti spojeny se sebeuvědoměním; to skutečnost z člověka dělá cítícího tvora. Jeho cítění podmiňuje vznik mravních měřítek a tím i problematiku „nevědeckých“ názorů, které se týkají hledaného východiska pro sebeuvědomění. Tuto problematiku se sice věda snaží odstranit poukazem na to, že všechno, kromě „sebecítění“, je produktem žití, ale to je pouze třpytivá fasáda zakrývající subjektivní skutečnosti, které respektují i ti, kdo takovou teorii uvedli na scénu. To znamená, že i neobjektivnější pozorovatel životních dějů bývá přesvědčen, že subjektivní bytostné stavy jsou mnohem vyšší skutečnost než životní děj, jehož podklad chápe jako výhradně biochemický.

Tím se ovšem dospívá ke zvráceným názorům: tzv. objektivní pozorovatelé života si sebe nade všechno váží a přitom jsou přece jen schopni spatřovat v jiném tvorů soubor, jehož životnost je určena pouze chemickými reakcemi.

Náboženství si je ve své vlastní nejhlubší podstatě vědomo nebezpečí, které vzniká z tzv. objektivního názoru na skutečnost, již označujeme jako život. Proto se nesnaží člověka nebo tvory „vědecky identifikovat“. Přihlíží k tomu, že každý tvor je obdařen cítěním, které samo určuje názor na východiska podmíněná

sebeuvědomování. Avšak ti, kdo náboženskou ideu realizovali, vytvořili jednak vědomě, jednak neuvědoměle vědní obor, který má na zřeteli principiální podmínky těchto východisek.

Při stanovení těchto východisek se nehledí na evidentní smyslové skutečnosti, které jsou v dosahu lidí, opírajících se o smyslové postřehy neupravené žádným psychickým úsilím, nýbrž na skutečnosti vyplývající ze zákona o zachování energie. Vibrace, vyvolaná duševním napětím a životním úsilím, zůstává zachována asi tak jako energie pohánějící kámen v letu prostorem, když již opustil ruku, která jím hodila. A jako letící kámen směřuje k určitému místu dopadu, tak také energie vibrací předurčují východisko každému svazku sil, vytvořenému ulpíváním svazku, jehož pravým podkladem je sebeuvědomování ve formě jáství.

Sledujeme-li člověka jako typ podrobující se ryze světským vnitřním impulsům, zjistíme pouze to, že jeho sebeuvědomění ve formě já je pro něho stěžejní psychickou skutečností. Všechny duševní projevy jeho bytí se dějí se zřetelem na toto jáství a výsledkem toho je chtíč, nejvýraznější projev bytostného života.

Náboženští myslitelé a praktikové spatřovali v chtících největší nebezpečí jak objektivně, to je pro vnější život, tak i subjektivně, to je s ohledem na východiska životních energií, poutaných za života tělem. Proto nabízeli ideálnější opory pro pozornost a funkce sebeuvědomování a – zde hledejme původ Boha, který je vlastně obraznou personifikací nejvyšší fyzikální kvality vesmíru.

Pravý vědec opravdu ve vesmíru nenajde nic jiného než kvality, které mají vibrační povahu, projevující se buď jako elektřina, nebo jako magnetismus. Tím se věda dostává k fyzikální podstatě jevů, do jejichž stavby se těžko vniká následkem existence spektra. Spektrum nám totiž dovede skrýt celé oktávy skutečností, takže se již můžeme pouze dohadovat o tom, zda za červenou nebo fialovou čarou existuje jen vlnění, nebo i jevy. Nesmíme zapomínat, že evidence hmotných jevů se zakládá právě jen na evidenci výseku ze spektra a že hmota je z ryze fyzikálního hlediska pouhou neskutečností. Aby však bylo jasno: toto fyzikální hledisko si osvojili i dávní zřeci, kteří rozšířili svou vlastní

postřehovou základnu stupňováním analyzujícího pozorování pomocí soustředění.

I dnešní lidé mohou stejným způsobem jako oni rozšířit svou postřehovou základnu. Když se jim to podaří, budou moci zjišťovat, že hmota je z absolutního hlediska, osvojeného dostatečně vystupňovaným analyzujícím pozorováním, jen duchovitý útvar, astrální cár, a fascinuje jevy, které sama vytvořila, pouze díky tomu, že si nechaly své zření upravit jí samou. Mohou zjišťovat, že hmotné jevy, i když mají povahu životních existencí, jsou vybaveny pouze materiály, s nimiž tato hmota disponuje, a že proto musí nutně trpět subjektivismem, dokud své postřehování metodickým stupňováním analyzujícího pozorování neosvobodí.

Z nejvyšší postřehové základny je tedy hmota prelud. Ale tím se toto postřehování nevyčerpává. Preludy totiž existují v prostředí nebo v prostoru a to samo může myslícímu člověku napovědět, že se bytosti, která se na tuto základnu dostala svým postřehováním, otevírají nové obzory. Mohu hned říci, že z této základny, která je vibračním kvantem a spadá do úseku spektra, se již tyto preludy nejeví jen jako energie ve statickém nebo kinetickém stavu; jeví se jako jevy, nalézající si pro sebe další prostředí, které může absolutno vytvářet stejně snadno, jako vytvořilo fyzikální oblast hmoty.

V józe nebo mystice, pokud ovšem nepřihlížejí jen k teologickým konstrukcím, ale ke skutečnosti, jde především o to, aby východisko bytostných energií bylo v „oblasti nejvyšších kvalit“, symbolicky u Boha. To však záleží na tzv. vysokých zřetelích, relativně převládajících nad zřeteli nízkými, s jakými se můžeme setkat u lidí zcela orientovaných do světa. Náplň vědomí je zřejmě jiná, když je člověk orientován do světa, a zase jiná, když je orientován do oblasti ideálních představ a vyšších idejí, a opět jiná, když je orientován do oblasti vyvstávající před lidským uvědomováním, které bylo změněno následkem trvalého upoutání vědomé pozornosti na stavy ničící determinující činnost přirozeného nebo prostého uvědomování. Člověk orientovaný do světa je vědomím upoután jenom na stínové obrazy produkované

reakcemi vědomí na hmotu; v konečné fázi se takový člověk ocitá v bezcílné temnotě, vyvstávající v zorném poli jeho stupidního ducha.

Člověk, orientovaný do oblasti ideálních představ a vyšších idejí, upadá vědomím do stavu tvůrčí obrazotvornosti; jeho východisko – zejména když převaha jeho dojmů má původ v myšlení a konání v dobru – je v oblasti těchto představ, jež jsou pro něho vnější skutečností. Když se jeho vědomí nepohybuje v představách, je v oblasti šťastných nebo i blažených pocitů.

Pozoruje-li někdo své nitro a zároveň zabraňuje tomu, aby niterné stavy mohly atakovat jeho vědomí k jakékoli změně, obrážející se v ukvapených závěrech o čemkoli, rozkmitá elektromagnetický potenciál svého bytí s tendencí k nediferencované oblasti nebo lépe k absolutnu. Za těchto okolností je východiskem životních energií jeho bytí v samém absolutnu, čili jeho východisko je vůbec nejvyšší.

Vzhledem k tomu, co jsme právě řekli, můžeme považovat za zlomyslný omyl každé učení, které se odvažuje přisuzovat objektivitu pouze vysloveně „přírodovědeckým“ zřetelům. Víme totiž, že „přírodovědecké“ názory na život, které mají vést bytosti k pocitům štěstí, hrubě ztroskotávají vedle mnohem prostších názorů, které vedou ke zřeknutí se světa. A pro člověka, který neprohlédl logické souvislosti mezi zřeknutím se světa a pocity štěstí na jedné straně a lpěním na světě a nespokojeností na straně druhé, může být neřešitelným problémem, proč tyto souvislosti existují.

Řekl jsem něco o souvislosti mezi zřeknutím se světa a pocity štěstí. To vede k otázce, zda je možné zřici se světa pouze se zřetelem na úplné vyprázdnění mysli a vědomí, nebo i se zřetelem na něco ideálního.

Všechno záleží na založení a dispozicích člověka. Odvrácení vědomí od světa může některého člověka dovést k ochromení energie a výkonnosti. Za takových okolností je třeba světskou náplň vědomí vytlačit náplní ideální a to má být dočasnou pomocí tomu, kdo je spoután světem do té míry, že nemůže být výkonný bez vnějších popudů.

Co záleží na tom, že touto ideální náplní bude smyšlená personifikace nejvyšší kvality, totiž Bůh. Účel spočívá v tom, jak bude člověk ovlivňován náplní svého vědomí. Ani největší a nejvyšší racionalismus nemůže ze světa pro individuuum dobýt nic víc než představy o světě. Ano! Jakožto bytosti čerpáme z okolního světa pouze duchovité působení prostřednictvím představ, které máme o okolním světě. Proto nezáleží na tom, zda našim okolním světem jsou hmotné jevy nebo pouze představy; záleží spíš na tom, co o tomto **svém** okolním světě soudíme.

Odmítne-li člověk přesvědčení, že svět hmotných jevů v něm může vzbuzovat dojmy a stavy neutěšené, je to jistě subjektivní názor a hodnocení okolních jevů. Ke škodě mu to je jen tehdy, když se utápí v nelogických myšlenkových a obrazových asociacích. Když se zříká světa proto, aby jeho působením nebyl vyrušován a puzen ku chtění, které vlastně nemůže být nikdy ukojeno, a když pro uskutečnění tohoto zřeknutí rozvážně obrátí pozornost do světa zcela ideálního, pak nepracuje ke své škodě, nýbrž jen ke svému užitku.

Tato relativní hodnota zevního světa vzhledem k subjektu dokazuje, že příliš nezáleží na tom, zda všechno bereme v úvahu z hlediska tzv. objektivní skutečnosti nebo jen z hlediska ideálního vlivu ušlechtilých představ. Význam světa pro subjekt je v jeho působení a to je umožněno pouze jejich vzájemným poměrem. To znamená, že kladný poměr subjektu ke světu skutečností nebo představ vždy vyvolává určité stavy vědomí, pocitů a myslí; čili jak ten, tak i onen svět se může v duševní oblasti člověka odrazit pouze prostřednictvím elektromagnetického působení, které je pro subjekt pravou duchovní potravou.

Mýlíme se, předpokládáme-li, že pravý racionalismus odvrací pozornost ode všech abstrakt a obrací ji pouze do světa hmotných jevů. Pravý racionalismus musí brát v úvahu i to, jak oblast abstraktních nebo konkrétních jevů ovlivňuje člověka, a dokonce i hodnotit tyto vlivy z hlediska společensko-morálního.

Ovlivnění, pocházející ze světských zřetelů, nejsou příznivá; obracení pozornosti ke konkrétním jevům způsobuje, že jsme

schopni vidět pouze masku ducha, čili tvar, na nějž se ovšem dovedeme dívat jen z hlediska účelnosti pro subjekt. Když se člověk takto na svět dívá dlouho, duševně degeneruje, jak jen může degenerovat ten, kdo pole svého vlastního průzkumu omezil na svět postřehnutelných jevů. A to je jediný pravý materialismus, jehož vyznavači se zdají být všichni lidé Okcidentu. Nevědí totiž, že všechno vědecké poznání, pochází od lidí, kteří se předně dovedli vyprostit ze sítě pravého materialismu a potom se naučili dovozovat ze skutečností, že všechno je projevem sil a napětí, kteréžto faktory nakonec poznali jako pravou podstatu jevů.

Fyzikální průzkum skutečnosti však dosud nedospěl až na nejzazší hranici kvalit toho, co můžeme vidět jako soubor hmotných jevů. Až na ni dospěje, stanou se z fyziků psychologové, kteří pochopí svět ne jako soubor jevů účelných pro představy o pohodlném životě lidí, nýbrž jako soubor podmíněných skutečností, které vždy trpí krizí bytí a tím dokumentují, že univerzálním problémem je najít východisko právě z této krize.

Nechává-li se tedy problém krize bytí nevyřešen a výzkum je zaměřen jen na další hromadění „věcí denní potřeby“ nebo potřeb vůbec, nevede k dobrým výsledkům. Problémy života jsou totiž problémy vnitřní a nikoli vnější. Bylo by tedy účelnější zkoumat svět a pravou povahu jevů jen s tím cílem, aby se poznala jejich pravá podstata, která je kvalitativně shodná s absolutnem, a z tohoto poznatku vyvodit, že každý člověk může uskutečnit nejvyšší štěstí pouze resorpcí svého sebeuvědomění v toto absolutno.

Běžně myslící a usuzující lidé se této resorpce děsí jako úmyslného sebezničení, k němuž tíhnou nenormální lidé. Nedovedou si totiž domyslit, že se zničení sebe samých také nevyhnou. Proto odsouvají problém bytí ve smyslu „nekonečného času“ (nebo pouze času) jako problém, na nějž nestačí, a čekají na zničení svého bytí v celkové rezignaci nebo k němu spějí v bláhovém úsilí vtisknout mu jiný ráz snahami přetvářet svět tak, aby jim sloužil.

Resorpce v absolutno se však nepodobá zmatenému přemýšlení zoufalce na břehu řeky, než do ní skočí. Znamená metodické úsilí o „zjednodovění“ uvědomování, které je možné jen

za předpokladu, že funkce myšlení přijme tendenci centripetální. Tato činnost je podmíněna pozorováním, které rozšiřuje postřehy člověka, týkající se pravé povahy skutečnosti. Resorpce sama pak v praxi znamená řadu pocitových pochodů rozrušujících dojem, že my, jakožto možnost uvědomující se v jáství, jsme odkázáni pouze na vlastní bytost nebo bytí. Naopak uvědomění nebo sebeuvědomění se začne rozšiřovat a začne obsahovat i okolní svět, takže nakonec jeho nositel může zvolat, že on je vším, co je.

Ne každý člověk je však schopen řešit problém života a bytí právě tímto způsobem. Proto jsou i jiné cesty, z nichž jedna kategorie znamená vytváření poměru k vnějším kvalitám psychického charakteru. Přitom nezáleží na tom, zda se tento poměr tvoří ke kvalitám fyzikálním nebo personifikovaným. Kdo chápe, že absolutno jakožto vnější skutečnost obsahuje prvky, umožňující člověku, aby se rozepjal v pocitech pravé volnosti, ten je na cestě k její realizaci stejně, ať chápe absolutno jako oblast kvalit, jako když je chápe jako Boha. Bůh je proto účelnou personifikovanou kvalitou, ovlivňující člověka velmi příznivě, jestliže k němu má poměr vnitřní a nikoli spekulativní.

Nezáleží tedy na tom, zda vyšší kvality či síly nebo napětí vytvářejí personifikace lidským očím neviditelné nebo je vůbec nevytvářejí, nýbrž na tom, mohou-li tyto personifikace ovlivnit lidské bytosti nebo nemohou. V každém případě, jak jsem již dříve řekl, tyto personifikace člověka ovlivňují, jako ho ovlivňuje příroda, která je pro subjekt také pouhou představou nebo faktorem vyvolávajícím určité dojmy.

Smíme-li však sdílet postřehy touto kázní prohloubené a zdokonalené s lidmi, kteří nezostřili postřehovou sílu metodickou duševní kázní, pak můžeme říci, že každá kvalita vytváří personifikace ve sféře jejich vlastního vidma sobě tak vzdálené, že jedny druhým jsou vlastně abstraktní. Jako důkaz by mohla sloužit skutečnost, že kvality jsou vlastně rozdílným skupenstvím vibračních sil uzavřených do jistých celků, jež jsou pro ně samé reálné, proti skupenstvím jiným, které jsou pro ně fyzikálními jevy. Lidé např. vědí, že existují síly, ale pouze jako faktory fyzikální, nikdy však jako oblast

jevů uzavřených do jiných sfér, kde se vůči sobě samým mohou jevit jakožto empirické jevy a reality.

Jóginové dovedou soubor kvalit univerza rozčlenit na základě pozorování vlastních bytostí na celky korespondující:

1. s hmotou,
2. s citem,
3. s rozumem,
4. s vědomím.

Proti tomu buddhové (nikoli buddhisté) je dovedou dál členit na základě rozličných stavů vědomí, které ukazují na to, že i stavy vědomí vytvářejí vibrační celky; a tyto celky, nejsou-li si právě cizí podle „fyzického“ uzpůsobení, jsou si jistě cizí v prožitcích. Tím jsou vytvářeny skupiny organismů, které jsou v oblasti vizuální sobě tak vzdálené, že jedny druhým unikají ze zorného pole.

Jógické psychické úsilí však uzpůsobuje zírání k tomu, aby člověku tyto oblasti ze zorného pole neunikaly a aby mu ještě navíc ukázaly podstatné okolnosti vibrační interference, která vytváří nám tak dobře známé jevy v naší přírodě. Hmota se pak jeví jako dlouhovlnná vibrace energetických kategorií a kvant, vytvářejících v zorném poli dobře postřehující bytosti stíny, které se smyslům hmotných těl projevují jako skutečnosti reálného světa. Naproti tomu cit se jeví jako svazek vibrací, aktivizující hmotná těla. Nejsou-li tyto vibrace poutány na hmotná těla, ale jsou to faktory kosmické, vykazují bouřlivé procesy, odrážející se v rychlém přetváření podoby jevů, které samy vytvořily, a nyní předstupují před zraky bystrého pozorovatele jako evidentní skutečnosti své vlastní sféry. Je dokonce možno říci, že vibrační charakter energetických celků citové oblasti živých tvorů je shodný s vibračním charakterem hmoty, čímž se také vysvětluje, proč i hmotnými těly obdaření tvorové mohou mít představy.

Tím je řečeno, že představy jsou utkány z látky, již známe jako vitální sílu, která může být použita vůlí a vědomím k mysteriozním jevům. A protože charakter představ je velmi rozdílný a shoduje se s duševním naladěním člověka, hledá se celá oblast mystických zájmů právě na tomto poli; lidé totiž nedovedou domyslit

až do konce všechny skutečnosti týkající se představ. Všeobecně se lidé domnívají, že mystický svět má své místo právě ve sféře představ, které z pravého racionálního hlediska mohou být vždy jen abstraktní, i když jsou někdy zářivé a podobné spekulativním představám o bozích.

S problémy mystiky se však nelze tak snadno vypořádat. Její hodnota spočívá v metodickém stupňování a rozšiřování postřehové síly, která umožňuje poznat skutečnosti v jejich pravém, to je fyzikálním smyslu. Proto se přenos uvědomování do oblasti bezděčných představ a jejich asociací považuje za důkaz zvláštnosti charakteru těch, kdo se někdy vědomě odklánějí od světa hmotných skutečností a snaží se holdovat stavům, pocházejícím z citového rozvlnění. To ovšem není mystika, nýbrž pouze dokonalejší oddávání se psychické pasivitě.

Nezdá se mi však nutné přít se o názor na mystiku, do níž neinformovaní lidé zahrnují každou psychickou zvláštnost a odchylku od elementárního názoru na svět. Proto se vracím k objasňování toho, co rozšiřuje svět pravého mystika na více dimenzí, neunikajících jeho postřehovým schopnostem.

Mluvil jsem o oblasti dotýkající se člověka na citové úrovni. Tím se však nevyčerpává celý vibrační rozsah, který působí na vědomí jógina. Je zde dále „oblast rozumu“. Jeho sféra se jóginovi jeví z vibračního hlediska jako sektor kratších vln nebo kmitů, působících na zírání z kvalitativního hlediska jako světlo. Se zřetelem na to se rozum nejeví jako „funkce výše organizované hmoty“, totiž mozku, nýbrž jako jeden druh elektromagnetického pole, které se v oblasti organismů může jevit jako dobrá pořádací funkce. V absolutnu se rozum jeví jako sektor kratších vln nebo vibrací či dokonce jako stav určitého napětí, které též utváří oblast jevů nám vizuálně vzdálených, kdežto sobě samým reálných. A jelikož se vibrace sféry rozumu jeví jóginovu zírání jako světlo, ví, nemůže-li to přímo postřehnout, že sféra rozumu je v přeneseném smyslu sférou skutečností božských, protože světelných nebo zářivých.

Vědomí může být identifikováno jako oblast vibrační rovnováhy s napětím o malé fyzicky účinné síle ve sféře hmoty a jevů. Může

se také přirovnat k určitému potenciálu statické elektřiny a tato jeho povaha je příčinou toho, že lze vjemy registrovat jako uvědomování si něčeho. Ale uvědomění je funkcí vědomí. Je to vybíjení statické elektrické energie; napětí samo se chová jako faktor zrcadlící všechno, co nám vykouzlila interference elektřiny kinetické.

I když má vědomí tento charakter, přece je může dobře identifikovat jógin, který centripetálními akcemi mentálu vytvořil pozorovací faktor odlišující vibrace od klidu. Pak může postřehovat, že univerzální dění se odehrává v prostředí odlišném od všeho, co má povahu dění; může dokonce zjišťovat, že i pole je něčím, a tím něčím je právě vědomí.

Se zřetelem na to je prostor pouze konvenční skutečnost; univerzum se všemi svými znaky tvoření a dění dává vznik mírám pouze tím, že v něm napětí vytváří ohniska označitelná za skutečností. Bez těchto ohnisek není prostoru, nýbrž jsou jen momenty, které nám imponují pouze tehdy, když se nás dotýkají.

Když však jógin prohloubí postřehovací schopnost do té míry, že nevnímá jen oblasti určitých vibračních rozsahů, nýbrž i „pole“, kde tyto rozsahy vznikly, nepřestává být ještě „momentem“. Proto pro něho dosud existují délky a šířky a tím i kvality, z nichž ta nejvyšší je mu vědomím. A jelikož je ze svého momentálního stavu může poznávat jako kvalitu označitelnou jménem „pole“, nachází v oblasti univerzálního tvoření všechny základní faktory jsoucnosti.

Tím ovšem není řečeno, že nejvyšší kvalita vesmíru, totiž vědomí, která je spíše „polem“ než děním, nemá též charakter „oblasti“. Je to však oblast, kterou jógin nachází kdesi na „druhé straně“ bytí a dění a tím dospívá k poznání, že absorpce krize, kterou nazýváme bytím, v oblasti klidu, která vykazuje stav rovnováhy v napětí, je umožněna toliko potlačením uvědomování, čímž se uvědomování stává opět vědomím.

Nás však zatím tento technický problém jógy nezajímá. Proto se vrátíme k momentu, který vzniká poznáním vědomí jakožto kvality. V tomto smyslu je vědomí také oblast; její jevy jsou však již jinak organizované než jevy oblasti hmotné a citové a též jinak než

jevy oblasti rozumové – jsou tím, co my dovedeme charakterizovat jenom jako vlastnosti. Vzhledem k tomu jeví univerzum povahu prostředí, kde existují různé vibrační stavy a tím i oblasti jevů, které prostý člověk může bez omylu rozčleňovat na nebe, zemi, pekla a jiné oblasti reálného prožívání reálných bytostí nebo jevů.

Je tedy otázka, zda se člověk mýlí, když svůj život ovlivňuje představami o skutečnosti buď tzv. pravé nebo jen pomyslné. Skutečnost sama je vždy pouhé relativum a my o ní víme jen to, co se o ní domýšlíme. Selhávají vědecké i filozofické důkazy a nám nezbývá než ji hodnotit z hlediska jejího působení jakožto naší představy. Je otázka, kdy světu mravně víc ublížíme: když skutečnost zidealizujeme, čili z prostého hlediska rozčleníme na hierarchii světů a bytostí, jimž vládne sám Bůh? Nebo když ji budeme považovat za bezduché projevy přírodních sil? Těch se snažíme využít k problematickému prospěchu, který vidíme v citových útěchách žádostivé duše. Ostatně můžeme považovat za dětinství, když někdo redukuje všechno dění ve vesmíru na neživotnou mechaniku, z níž vyjímá sám sebe a hodnotí se jako jediná skutečnost, jíž musí všechno sloužit. Toto dětinství není jen nerozumné, nýbrž také zlé. Vede k neúctě individua k celku; takový člověk ví, že všechno je neživotná mechanika, z níž musí těžit, protože on sám sebe za mechaniku nepovažuje. Je to nedůslednost v názoru na svět. I když je svět čirý mechanismus, přece se jím necítí ten, kdo takto na svět takto nazírá. Proto se stává dravcem mezi dravci, kteří mají obdobný životní názor.

Ať mechanický, nebo hierarchický názor na svět musí platit všeobecně. Je-li celý svět mechanismem bez duše, jsme jím i my, a proto nemáme právo chovat se jako jeho páni. A cítíme-li se životaplnými individui, pak musíme přiznat tuto vlastnost všemu, co žije, roste a reaguje na vnější prostředí. Vždyť právě těmito reakcemi dokazuje, že žije pocitově jako my, kteří svému pocíťování přímo holdujeme a tím podáváme důkaz, že se za ryze mechanický jev nepovažujeme.

Řekl jsem však dříve, že buddhové na rozdíl od jóginů rozčleňují soubor kvalit univerza, které jsou životním prostředím rozličných

jevů, na stavy vědomí. Dospěli k tomu tím, že analyzovali jeho stavy, které se vždy pojí na určitá pocitová hnutí. Bystrý pozorovatel je může poznávat jako svazky nebo asociace aktivizující vědomí jen určitých skupin bytostí. Jinými slovy to znamená, že bytosti na každé z rozličných úrovní mohou být dále rozděleny do skupin přibližně stejného pocíťování. To je sblízuje nebo odcizuje do té míry, že si vnitřně buď rozumějí, čili náležejí do téže sféry pocitového žití, nebo nerozumějí, a pak patří do sfér od určité sféry odlišných. To je ovšem jen duchovní dělení, ale je předzvěstí jejich rozdílné budoucí objektivace jakožto východiska energie jejich bytí, to je budoucí inkarnace.

Můžeme tedy předpokládat, že v univerzu každý druh přibližně stejných pocitů vytváří sféry obývané jistými druhy bytostí, které jsou podle toho i fyzicky organizovány. Tato organizace bytí je ovlivněna kvalitou pocitů, které jsou zase jiným druhem energetického faktoru, odstupňovaného délkami vln nebo vibrační kvalit jejich těl.

V běžném pojetí jsou pocity zajisté pouze funkcí organismu, fenoménem hmatu, ale to je pouze jedna fáze kvantitativního projevu této formy životní energie. Kvalita pocitů, zakládající se na kvantu energie, se může měnit, jakmile člověk duševní silou (vůli) vytváří napětí proti tělu pomocí usměrňované pozornosti. „Dlouhovlnná“ vibrace, značící pocíťování, se v tom případě proměňuje ve vibraci a napětí mění strukturu bytí. To znamená, že zvnitřnění, jehož podkladem je zrušení běžného pocíťování napětím vůle usměrňující energii bytí proti tělu, změni stav pocitů do té míry, že přestávají být výrazným fenoménem hmatu zprostředkujícím smyslové prožívání. Stávají se prostou vibrací, jejíž světelný charakter je určen krátkostí vibračních kmitů souvisejících přímo s napětím, které bylo vyvoláno pozorováním sebe nebo zájmem o sebe jako o centrální skutečnost všech jevů.

Když tedy byl pocíťování vtisknut charakter vibrace místo hmatu, dostane se bytost „na cesty“ strukturálních proměn. Tyto proměny však nebývají plynulé, nýbrž etapové; etapy tu pak představují sféry s jejich charakteristickými znaky, totiž

personifikacemi. To znamená, že zvrátové momenty ve strukturálních proměnách vytvářejí sféry a buddhové je mohou s velmi dobrým svědomím, že mluví pravdu, označit za světy různých druhů bytostí, které v celkovém spektru mohou být mnohé mnohým cizí, neviditelné nebo duchovní.

To ovšem neznamená, že označení „reálné“ a „abstraktní“, resp. „skutečné“ a „duchovní“, musí mít pouze ten význam, který jsme zvyklí mu připisovat. Světy, označované za duchovní, jsou abstraktní jen ze zorného pole smyslů asi tak jako paprsky za červenou nebo fialovou čarou. Jinak je jejich podklad solidně vibrační, ale jen ve vlastní oktávě.

Vzhledem k tomu, že celkový vibrační rozsah účinných energií vytváří etapy a tím i sféry, můžeme i v poměru k abstraktním svazkům nebo existencím hledat podkladové vztahy a označit proto viditelné i neviditelné jevy za koreláty. – Všechno je ve vztahu. To proto, že existence jevů se zakládá na vibračních nebo vizuálních faktorech, čili na jedné jediné energetické bázi. Jenom skladba materiálu, který nám slouží jako základna postřehování, způsobuje, že musíme skutečnost rozkládat na konkrétní a abstraktní jevy, ačkoli jejich kvalitativní kontinuita není nikdy porušena.

Když tedy buddhové prohlédají povahu skutečnosti, nacházejí ji rozčleněnu jen na základě subjektivního napětí a vibrací jejich jevů; tyto subjektivní stavy jevů mohou podle poznání buddhů všechno objektivní nazírání omezovat a tím tyto jevy vzájemně odcizovat. Ale toto vzájemné odcizování mezi jevy neruší jejich vzájemné strukturální vztahy. Buddhové zjišťují, že stoupání elektromagnetického potenciálu bytí a zkracování vibračního rozsahu přízpůsobenými duševními vztahy vede k jakémusi vetkávání bytostí jednoho řádu do řádu druhého. A protože je toto vetkávání založeno na zákonitosti o napětí, poznávají to, co se nazývá karma, zákon o zachování napětí určité povahy.

Odcizování jevů jednoho vizuálního rozsahu od druhého buddhové uznávají jako konvenční záležitost bytostí, které se nesnaží prohlédat stvoření z nad-subjektivního stanoviska. A současně je to i příčina, proč se mluví jednou o sférách, které se jindy identifikují

jenom jako stavy vědomí. Ostatně stavy vědomí jsou zrcadlením skutečností v subjektu a resorpční schopnosti jógou školených lidí umožňují poznat tyto vztahy mezi stavy vědomí a skutečnostmi. A když jógou školený člověk dovede zcela uvolnit potenciál používaný k uvědomování, stává se svědkem přetváření materiálu tohoto potenciálu v jevy, jejichž vzhled a prožitkové asociace a kategorie jsou v nejužším vztahu k řadě pocitů, které toto přetváření provázejí.

Tím jsou konečně poznány sféry existující mimo subjekt nikoli jen jako stavy vědomí subjektu, nýbrž jako sféry rozdělované právě silou jistých vibrací. Při jejich poznávání a identifikaci se nehledí na to, zda mají nebo nemají živou odezvu ve vědomí bytostí, které nedokázaly své postřehování zesílit a učinit pronikavějším. K důkazu, že existují, stačí zjištění, že se odrážejí v pocitových stavech lidí, kteří je vůbec nevnímají, ale pocity na ně reagují.

Nesmíme být malicherní. Co záleží na tom, zda se vibrační svazky pro subjekt manifestují jenom jako reflexní proces v člověku pohotovém projevit toto ovlivnění nějakým činem, či jako přemíra prožitkových pochodů, nebo jako ztvárňující se skutečnosti? Žijeme ve světě, o němž víme, že je světem skutečností, pouze na základě dohody, již jsme uzavřeli se sebou samými. Nevíme však, zda z absolutního hlediska tento svět nejsou kvanta nezformované energie, jakési netvárné svazky, které se co chvíli rozplývají v nicotě. Vesmír je totiž kejklř, který sám sebe atakuje vysíláním nebo vytvářením energetických kvant, ale pak mu již nezáleží na tom, za co ta kvanta sama sebe považují.

Jsme energetická kvanta, která se usnesla na tom, že vše, co má takový vibrační rozsah, že se to může jevit jako konkrétní něco v našem smyslovém poli, považujeme za skutečnost. Všechno ostatní, co jsme dosud neobjevili jako fyzikální skutečnost, považujeme za neskutečnost. To však je stanovisko, které buddhové museli nutně opustit. Právě proto, že zjistili existenci vibračních svazků nebo rozsahů, stanovili jako postulát, že „pole“, jímž je vesmírný prostor, dovede vytvářet rozsahy a svazky od sebe velmi odlišné, a přece všechny pro sebe samy skutečné, i když jsou jinými svazky a rozsahy považovány za abstrakci.

Členění stavů vědomí a s nimi korespondujících sfér v kosmu na vertikální ose odpovídá jak mikrokosmu vzhledem k jeho vědomí, tak i samým kvalitám. Psychické sebepozorování vede totiž k poznání, že nejustranější vibrace mají sídlo v nohách, jejichž funkce nepřispívají prvotně k udržování života poznamenaného sebeuvědomováním. Ale když obrátíme pozornost ke spodní části trupu, objevujeme již účinné životní energie, atakující sebeuvědomování, aby se podrobovalo smyslu hmatu nebo citu, jehož hlavním projevem je zachování existence sebe nebo rodu. Proto je to místo nejnížší formy vědomí, které obstarává funkce životních sil a projevů a které nemá znaky denního vědomí. Životní energii tohoto centra bytí můžeme proto řadit do elementární fáze životnosti a tím také do fyzikální oblasti nízkého kmitočtu účinných elektrovitálních sil.

V prsou, kde je sídlo vyšších citů a pocitů, najdeme korespondence se sférami světelnějšími. Jsou založeny na vibracích, jejichž intenzita nebo vlnová délka je přibližuje naší zjišťovací schopnosti, která obvykle může ideální citové pohnutky evidovat, kdežto pudové podněty pouze akceptovat. A protože se v této oblasti uplatňuje síla zřetelů, rozčleňují se její formace na nižší, které spadají do obzorového pole našich smyslů, a vyšší, které můžeme poznávat – pokud jsme nezostřili schopnost smyslového vnímání – pouze jako příjemná citová pohnutí. To znamená, že právě v prsou najdeme naladění analogické stavům nebo vibracím těch sfér, jejichž podnoží je náš smyslový svět a dále světy dosažitelné zvýšenou duševní silou, nebo též fyzikálním průzkumem.

Hlava je však na rozdíl od všech nižších partií těla oblastí činnosti a formací nadfyzických. Je částí těla, která koresponduje s neutvářenými vesmírnými silami, s oblastí napětí, které nevytváří svazky zjistitelné fyzikálními pomůckami pro měření a vážení. Odpovídá tedy prostoru, v němž existuje potenciál, který může dát vznik faktorům fyzikálně zjistitelným.

Tyto korespondence vedou k vertikálnímu rozčlenění fyzikálních jevů stejně jako korespondence kvalitativní, kde také klademe kratší a prudší vlny a kmity výše než vlny a kmity delší.

Toto měřítko však v univerzu neplatí. Tam se kvality a vlnění prostupují a stejně tak se prostupují rozličné sféry, které též existují na vibračním podkladě. Je to jako kruhy v kružících. O jejich společné základně se dá soudit pouze ze styčných bodů. Jsou-li pozorovány, ukazují na to, že kvalita může podmíněně přecházet v jinou kvalitu a tím teprve vytvořit velkolepý fyzikální svět. V něm neexistují již pouze jevy, nýbrž i síly jakožto faktory umožňující přestupovat ze sféry do sféry a tím poznat všečen svět tak, jak jej poznávají jóginové, kteří schopnost vnímání zostřili natolik, že dosáhli tzv. prozření.

Rozdělování vesmírných skutečností na kvality a personifikace je pouze koncepcí pro subjekt, jemuž se vždy zevní svět rozpadá v diferencovanou a nediferencovanou jevy. Z absolutního hlediska je vesmír projevených skutečností oblast přeskupujících se nábojových nebo vibračních svazků, k nimž ovšem dochází v „poli“, které se může identifikovat jenom jako základna, již přísluší název univerzum.

Tato stroze vědecká charakteristika vesmírného pole a dění pro subjekt ovšem nemění nic na tom, že vibrační svazky mohou na něho působit jako personifikace, protože i vědecká fakta jsou vztahována k determinující činnosti lidských smyslů. Avšak ty svazky, které pro nás znamenají pouze beztvárnou skutečnost, mohou pro smysly jinak již uzpůsobené znamenat konkrétní životnou nebo neživotnou formu. Kromě toho tato forma může působit na subjekt buď sympaticky, nebo nesympaticky, a tím pro něho může vytvořit personifikace božské nebo nebožské. Proto mystická nauka stanoví, jaké postoje má člověk k světu zaujmout; to, zda uvidí bohy nebo čerty, často závisí jen na postojích.

V tomto bodě se musí k fyzikálnímu rozboru vesmírných jevů přiřčenit psychologie, která již přestává určovat, jaký mají skutečnosti charakter. Místo toho zkoumá, jaký mají vliv, bez ohledu na to, zda to jsou skutečnosti subjektivní nebo objektivní. Jenom spojení fyziky s psychologií může z faktické vesmírné relativity vydobýt konkrétní momenty nezbytné pro snesitelné žití subjektu. Ostatně veškeré vědecké úsilí proniknout k základní povaze jevů

také nemá jiný účel než pomoci subjektu. Kdyby věda opustila hrubě mechanický názor, který jí skutečnost vnucuje, pracovala by také k blahu bytostí jako pravá mystika, která chápe, že skutečnosti jsou pouze relativně působivé momenty duchovní povahy.

Má-li tedy člověk Boha, má také působivého činitele, jako když má pouze svět. Ale Bůh působí na subjekt příznivě, kdežto svět nepřínivě. Bůh je totiž personifikovaným souborem vysokých mravních kvalit, kdežto svět je souborem upotřebitelných věcí. Zde, bez ohledu na reálnou nebo racionální povahu objektů mystika a světského člověka, vzniká různé ovlivňování, které se posléze projevuje ve vzájemném poměru lidí. Proto je povinností vědy připojit k mechanice morálku, jinak bude stále pracovat k všeobecnému prokletí.

KAPITOLA II

ELEKTRONICKÁ PODSTATA MYSTICKÉHO ÚSILÍ

Duševní život je stejně jako všechny ostatní životní projevy výsledkem měnícího se napětí, které má vždy charakter elektromagnetický. Ve výsledných projevech života však nejeví elektrický potenciál bytí stejnou výši, což závisí na napětí, které bytosti samy vyvolávají svým poměrem k sobě a k okolnímu světu. Běžný člověk představuje z hlediska elektromagnetické účinnosti bytí s potenciálem velmi nepatrným; neví, že se má namáhat zvyšovat tento potenciál – a konečně se ani namáhat nechce, protože neví proč. Na tuto otázku nyní nebudeme zevrubně odpovídat a zaměříme se jen na skutečnosti, jaké jsou nebo jak se nám jeví.

Nezájem o to jak metodickým útlumem duševní činnosti vytvářet napětí za účelem zvyšování pozornosti k určité věci vede k takovému způsobu života, kdy se člověk nechává aktivizovat jenom tím, k čemu může mít živočišný vztah. To vede k nedostatku volných podnětů a s tím souvisí celková pasivita. Ve sféře popudů k činnosti, která rozechvívá nitro a činí organismus vodivým v elektrovitálním smyslu, pak pasivita zachvacuje stále víc místa.

Konkrétně to znamená, že tam, kde elektrovitální potenciál nemá určitou výši, dochází v organismu k elektrolytickému procesu a to zase vede k degeneraci jak fyzické, tak i psychické. Z toho vzniká problém významu obecné mravnosti a duševního vývoje u veliké většiny lidstva. Tento problém se zpravidla řeší nepřímou, totiž tím, že se klade důraz na zevní vzdělání, které má v nejvlastnějším smyslu také člověku pomoci setřást nebo odstranit psychickou ztrnulost a tím vlastně zvýšit elektrovitální potenciál vlastního bytí.

Mravně úpadková životní filozofie však právě v tomto ohledu působí jako brzda. Zdá se, že u mnohých stále vítězí přesvědčení, že všechno musí sloužit samovolně vyvstávajícím tzv. potřebám

těla; a ty stále a stále rostou jakoby bez důvodu, pokud je člověk nelikviduje tím, že je za potřeby nepokládá.

To však je jenom jeden aspekt tohoto životního názoru, možno říci aspekt druhořadý. Prvořadé je to, že vede k dalšímu odklonu od námahy, která nás čeká tehdy, když chceme elektrovitální potenciál svého bytí správným způsobem zvýšit. Lidé stále více holdují duševnímu pohodlí, které nesnižuje, nýbrž přímo sráží elektrovitální potenciál našeho bytí až k nule. Na tomto stupni přestává být člověk z hlediska správné výše tohoto potenciálu člověkem a stává se pouze živočišným typem.

Nerozumíme-li souvislostem mezi duševními stavy lidí a jejich pozemskými osudy, čili hledíme-li na toto vyústění životní praxe z prostého mravního hlediska, nemusíme vždy dospět jen k pesimistickým závěrům. Můžeme se klidně domnívat, že konce takového životního stylu nemusí být tak zlé jako předzvěsti budoucího osudu lidského rodu, a můžeme se přit s těmi, kdo se domnívají, že konce toho budou opravdu horší. Proto se tomuto sporu vyhneme a budeme si všímat pouze faktů.

Kdo nedbá o stav elektrovitálního potenciálu svého bytí a zařizuje svůj život na živočišně smyslových reflexech, je bytost, která dědičně obdržela organismus vodivý pro elektrovitální vlny, ale používá ho jenom jako skluzavky pro vjemy a reflexy. Tento stav znamená podrobení nesčetným okolnostem a s tím jsou spojeny mnohé nepříjemnosti.

Nepříjemnosti jsou však často hnacími momenty pro řešení životních problémů. Ale ať se lidé snaží řešit své životní problémy vztahů k zevnímu světu jakýmkoli způsobem, jóga to činí zvyšováním elektrovitálního potenciálu vlastního bytí jógina. Jóginové totiž vědí, že vrozené subjektivní pociťování se mění zároveň s tím, jak se zkracuje a tím i zintenzivňuje elektrovitální vlnění. A poznali i to, že subjektivní pocity štěstí a niterného začlenění do určité sféry je možno stále povyšovat právě dalším zkracováním a zintenzivňováním tohoto vlnění. Když se elektrovitální vlnění stane absolutně krátkým, to je kmitá na ose Y s nevýrazným postupem na ose X, přesune se vědomí z oblasti empirické skutečnosti do skutečnosti

vyšší, nadmyslové, která je pokládána za božskou, andělskou a jinou stejnou nebo podobnou.

Z tohoto poznání pochází metodika, kterou nazýváme jóga. Nejde v ní o nic jiného, než aby byl dostupnými prostředky zvyšován elektromagnetický potenciál bytosti, a to jedině za tím účelem, aby se statické elektrické napětí v bytosti změnilo ve vibrační nebo kinetické. Potom se vědomí přesune z oblasti empirické skutečnosti do oblasti skutečnosti nadmyslové, kterou bychom ve spektru položili za fialovou čáru.

Pravda, toto přesunutí vědomí znamená únik uvědomování z našeho smyslového světa do světa zcela jiného a to bývá jóginům vytýkáno jako unikání reálnému životu. Tato výtka však postrádá racionální podklad, protože v absolutním smyslu jde pouze o posun vědomí do další části reálného spektra. Ostatně taková výtka bývá podložena bezvýhradným lpěním na světě smyslových skutečností a má pouze zamaskovat bídu kritizujícího člověka frázemi o povinnostech jedinců ke světu, o povinnostech, v nichž kritizující člověk zpravidla hledá spíš potěšení než oběti.

Co však záleží na představách lidí o metodice posunu vědomí ve spektru za čáru, která ohraničuje oblast smyslových vjemů, na představách, které se neopírají o zkušenost a porozumění. Existuje-li na světě technický pokrok, vznikl také proto, že se někteří lidé uschopnili rozkmitat téměř statickou elektrickou energii svého vlastního bytí duševním napětím, usměrněným ovšem proti vnějším skutečnostem. Tato energie sama jediná umožňuje pronikat skutečnost a nalézt v ní dění, které je vědní oblastí fyziky a jiných oborů k ní přičleněných.

Ale jóginové nepokládají toto užití elektro-psychologie za jedině správné a racionální. Úspěchy zevní duševní disciplíny totiž neodstraňují bídu a problematiku subjektu, problémy kritických citových stavů, které dovedou až nesmyslně komplikovat společenský život na zemi. Proto užívají této psychologie k mnohem konkrétnějším účelům – k odstranění strasti subjektu. Protože však niterná cesta k odstranění strasti není vědeckým odvětvím, stávají se přitom jóginové průkopníky nového vědního oboru,

který snad jednou bude uznán jako účelný a všeobecně prospěšný.

V jóginských výzkumech elektro-psychologického rázu se tedy poznalo, že se řešení subjektivních pocitových problémů opírá o manipulaci s elektromagnetickým bytostným potenciálem, která je umožněna napětím vytvářeným vztahy vůle k tělu. Tomu snad nebude každý čtenář dobře rozumět, protože nebude mít zkušenosti z průzkumu mentální činnosti. Tento průzkum je totiž možný pouze za předpokladu, že jednak tlumíme vlastní duševní činnost a jednak pozorujeme sebe sama, zejména svoje duševní vzduší, vzpomínky a vztahy, vznikající nepotlačeným citěním. Přitom se ukazuje, že bytost prakticky nikdy není v klidu a že snaha dospět k tomuto klidu vede přes prohlubování intenzity soustředěného pozorování a současně uvolňování všech samovolných duševních stahů (křečí) provázejících pozorování, resp. soustředění nebo soustředěné sebe- pozorování.

To znamená, že vyvolávání napětí pomocí vztahů vůle k tělu musí být spojováno s pozorováním těla a že musí být metodické a vědomé. Aby byly splněny tyto podmínky, musí být kontrolováno jak pozorování, tak i stav uvědomování; to samo již je duševní činnost zvyšující elektromagnetický potenciál bytosti na výši nebo stav, v němž se stává účinnou energií.

Jakmile se elektromagnetický potenciál bytosti změní v účinnou, to je použitelnou energii, je dosaženo stupně bytostného probuzení, kdy se již tělo nepocituje jako mrtvá hmota nebo nepoddajný hmotný materiál, nýbrž jako skupenství elektrodynamických momentů. To se zase odráží v lepším sebepocitování, které je také závislé na tom, jaké impulsy dostává vědomí z prostředí, v němž je.

Přesto však prostý převod materiálů, z nichž je složeno tělo, ze stavu mrtvé nebo nepoddajné hmoty do stavu elektrodynamických momentů, nestačí k tomu, aby člověk mohl pocítit, že dosáhl stupně, v němž nemůže být ovlivňován jevy okolního světa. Proto je tento stav odrazovým můstkem, z něhož lze dosáhnout cíle, tj. takového přeskupení všeho, co ovlivňuje pocitování, aby to přestalo být vodivé pro síly, jež vyzarují jevy a jimiž je člověk

působivě ovlivňován. To znamená, že spokojenost subjektu v univerzálním smyslu je možná toliko na základě vnitřního přeskupení psychicko-fyzikálních složek. Teprve za tohoto předpokladu je silám vnějšího světa znemožněno použít složek bytí jako vodivého materiálu k tomu, aby přešly do vědomí. To však je stav, kterého nelze dosáhnout ani nejvyšším vypětím energií, s nímž se setkáváme u některých světsky orientovaných lidí s pozitivním temperamen-tem. U nich zůstává organismus vodivý pro síly vnějšího světa tím, že jejich zájem zůstává upjat do světa, v němž nacházejí mnoho zajímavých a poutajících momentů.

Když tedy jógin chce svou bytost psychicko-fyzikálně předpodstatnit, musí opustit obvyklou cestu životem, která se vyznačuje tím, že se nebrání vnímat jevy vnějšího světa, vnikající do vědomí, a akceptuje je. Musí se věnovat dalšímu zvyšování elektromagnetického potenciálu svého bytí nebo těla a tím i úsilí o převod veškeré statické elektrické energie bytí v elektrickou energii kinetickou. Toho se docílí jednoduše tím, že veškerý zájem, jehož je člověk schopen, přidruží k soustředění (mysli), jehož zájmovou oblastí musí být jeho vlastní tělo. Tím se totiž velmi jemné elektromagnetické vlny, vysílané obvykle myšlením a pozorováním do světa, usměrní do vlastního bytí. Tak se uzavře malý elektromagnetický okruh, čímž se bytost zmagnetizuje do té míry, že bude schopna zadržovat účinnou energii, která je v bytí normálně nepoužitelná.

Ale zvyšování síly elektromagnetického pole, jímž je vlastní bytost jóginova, má i ten význam, že následkem prostého přepětí dochází k energetickým výbojům. Tyto výboje poučují jógina o silové podstatě všech jevů hmotné sféry. Tím se mění jeho světový názor, neboť přímo vlastníma očima vidí, že veškerá skutečnost je pouhou neskutečností; je to skutečnost, jejíž význam pro lidi je v tom, že ovlivňuje jejich pociťování.

Jakmile tedy člověk, zkoumající přírodu systémem správné duševní orientace, potlačí všechny duševní vzněty usměrňující jeho pozornost do světa a učiní předmětem svého pozorování tendence myšlení a neustále vystupující duševní vzněty, nemá již v duševní oblasti zábran k dokonalému upětí pozornosti na spontánní projevy

vlastní bytosti. Pod tlakem tohoto pozorování se tyto spontánní projevy tlumí a později se energie, která se těmito projevy spotřebovává, mění v elektromagnetické vlnění přetvářející bytost v činitele akumulujícího toto vlnění jako dynamickou energii, jejíž nahromadění lze označit za významné zvýšení elektromagnetického potenciálu bytosti.

Je-li elektromagnetická energie bytí akumulovaná, vytváří se v mysli a vědomí ve vztahu k tělu působivé napětí, zejména když se k němu obrací pozornost. Když se pozornost k tělu neobrací, pak nezáměr o zevní svět vede k tomu, že napětí jako účinná energie zůstává latentní, ale projevuje se při náhlém vyšlehnutí zájmu o něco jako výboj, jehož následky mohou být pociťovány stejně, jako dotkneme-li se vodičů elektrického zdroje. Zvyšování působivého napětí v mysli a vědomí má proto být slučováno s usměrňováním pozornosti na tělo, neboť se tím uzavřou elektromagnetické okruhy; jejich uzavřením se tělo uschopní vázat elektromagnetický potenciál do té míry, že vyšlehnutí zájmu běžného druhu nepřivodí výboj, o němž jsem právě mluvil.

Je-li elektromagnetický okruh usměrňováním pozornosti a nucením se do bdělosti správně uzavřen, stane se jóginova bytost laboratoří, kde může konat přírodovědecká zkoumání. Neboť bytost je mikrokosmos. Svět, v němž snad také najdeme zdegenerované vibrace, které jsou v jiném smyslu fyzickými složkami. Je v ní však rovněž napětí, které činí z elektromagnetického potenciálu bytosti kinetickou energii, jejíž vlny se kříží, prostupují a ovlivňují následkem pulsů nebo srážek elektronů. Je to tedy svět, který je současně laboratoří, kde je možno seznámit se s fyzikou.

V nejvyšším smyslu však poznání není vrcholem jógických snah. Je pouze produktem průzkumu elektromagnetického napětí a vlnění v bytosti, které obtěžuje vědomí svými zvraty. Následkem toho se používá křížících se kmitů energie pouze jako proudů, které nás mají donést ke klidu vědomí.

Klid vědomí je však meta kdesi za oblastí obsahující kinetickou energii, která se již stala naším bytím. Proto se elektromagnetické nebo elektrovitální napětí vyvozované mezi myslí, vědomím a vůlí

na jedné straně a tělem na straně druhé, musí vést tak, aby nedocházelo k žádnému dalšímu prostupování elektromagnetických vln. To je možné, jen když dokážeme vést vědomí a mysl oblastí napětí bez toho, aby uvědomění na něco narazilo, ať již prostým sklonem k diferenciaci (v oblasti pojmu), nebo pozastavováním se na předmětech pozorování.

Vyhnete-li se těmto vyhraňujícím momentům, „obíhá“ pozorování a tím i elektrovitální energie bytím jakožto prostředím seskupených nábojů relativně statických. Setkáním kinetických energií mentální sféry se statickými energiemi bytí se vytváří pole s velkými účinnými energiemi, měnicími všechny spontánně vystupující pocity, vztahující se ke strukturálnímu uspořádání subjektu.

Nezdá se však, že elektromagnetické nebo elektrovitální napětí má nějakou hořenou hranici, již nelze překročit. Čím více se zkracuje doba oběhu elektromagnetických mentálních nábojů, oběhu, který byl uskutečněn pozorováním sebe sama při zvýšení elektromagnetického potenciálu bytosti, tím více se bytost stává magnetickou. Dostatečné zmagnetizování bytosti způsobuje, že do ní začnou „vtékat“ energie obklopujícího ji prostoru – přemíra této energie způsobuje, že je bytost přetvářena de facto, čili strukturálně.

Nesmíme totiž zapomínat, že každé elektromagnetické napětí má zvratovou mez. Pak se stává účinnou energií, která se může principiálně urychlovat, až dosáhne světelné rychlosti, kdy se zase kvalitativně mění a tak přetváří vlastnosti jevů. To znamená, že urychlení účinných energií do té míry, že jejich kmity ve zvratovém sektoru mají již světelnou rychlost, způsobuje, že nositel těchto energií mění své fyzikální vlastnosti. Proto se jevy v určitém stupni stávají fluidovými útvary, jejichž fyzikální vlastnosti mohou být dále měněny, až se stanou energií, která posléze i v empirické oblasti obdrží nové vlastnosti, neboť se stane světelnou energií. Jinak vyjádřeno: zvyšování elektromagnetického nebo elektrovitálního napětí nemá v empirické oblasti žádnou hranici. Toto napětí se na určitém stupni mění v účinnou energii, jejíž kmitočet může být opět zvyšován až ke zvratové mezi, kde tato energie obdrží charakter prosté vibrace, která je světlem s emanační vlastností.

V psychologickém smyslu musíme však tyto pochody chápat takto: jestliže se přetváření bytosti stane samovolným následkem dlouhotrvajícího usměrňování pozornosti příslušným směrem, které posléze činí „tok pozornosti“ mechanickým, dojde k uspokojení; to je opřeno o evidentní zjištění, že se celý elektrovitální potenciál bytosti vybíjí správným směrem, čili tam, kde se jako svazek posléze rozplyne. V tom subjekt pozná cestu z determinujících psychických funkcí ke ztotožnění sebeuvědomění s absolutnem, které pak velmi dobře pozná jako „stav“ odlišný ode všech stavů, které existují ve vesmíru a které dobře poznává jako „svazky“ vytvářené elektromagnetickým napětím různých kvalit.

Bytost se však na cestě k realizaci stavu absolutna ukazuje jako veliká „vis maior“, která se musí respektovat. Z toho důvodu napětí nemá vždycky toto nejvyšší východisko. Někdy se totiž bytost položí jako opora nebo překážka pro vibrace, které jsou usměrňným elektromagnetickým nebo elektrovitálním napětím, jindy se v ní hledají správné průchody, cesta to, o níž jsem mluvil.

Bytost se pokládá jako opora nebo překážka pro vibrace vznikající usměrňným elektrovitálním napětím proto, že tu je a ve svém stavu je sama překážkou pro myšlení, které bychom chtěli rozpínat až za pomyslné hranice prostoru, vymezeného našemu uvědomování. Za těchto okolností jógin chápe tělo jako hmotný útvar, který vystaví bombardování emanačními faktory, s nimiž disponuje mysl; mysl se právě následkem podvojného pojetí vědomí a těla (dvou faktorů různých kvalit) rozčleňuje v náboje, čili má korpuskulární charakter, v kterémžto smyslu je působivá k zamýšlenému účelu. Nebo jinými slovy: mysl obdrží charakter korpuskulárního faktoru, jakmile vědomí nebo uvědomění dá tělu charakter hmotného útvaru a sobě charakter potenciálního elektromagnetického napětí, které může všechno pronikat ve formě vibrací. V tom případě se tělo stává činitelem pasivním, který může pohlcovat aktivní náboje usměrňného vědomého myšlení, čili zůstává vystaveno silám rušícím jeho strukturální uspořádání.

Čtenář snad může tuto subjektivní zkušenost pokládat za smyšlenou, a proto prakticky bezvýznamnou. Jenže vesmír se všemi jevy

je pouze tím, co si o něm myslíme. To znamená, že vniká-li soustava jevů, kterou nazýváme světem, do uvědomování pouze jako řada pojmů, nebývá sebeuvědomění ovlivněno tak, aby jevy okolního světa znamenaly pro ně více než symboly. Přitom se však může duchovitý činitel, totiž jáství, jevit jako faktor, který přinucuje mysl, aby setrvala ve stavu určitého omezení, a tím ji poutá na oblast tvarů. Proto vtiskneme-li vlastnímu tělu povahu pevného hmotného útvaru ve vlastní mysli a vědomí, má to pro nás význam reálný, neboť se již přestaneme pohybovat světem pojmů (pro mysl) a začneme žít ve světě skutečností, jejichž vzájemný vliv na sebe zesiluje.

Když tedy zkoumající člověk přinutí vědomí, aby pojalo tělo, které je jeho sídlem, jako hmotný a pevný útvar, začne se i jeho mysl pohybovat v „hustším“ pomyslném prostředí, v přeneseném smyslu v oblasti velkých hmot nebo elektromagnetických kvant. Tím se vytvoří nové psychické pole s větším počtem elektromagnetických silokřivek, které pak působí jak na mysl, tak i na vědomí takového člověka. Nebo jinak řečeno: vyvolávání takové situace je kázeň, která na nižším stupni vede k psychickému posilování subjektu; na vyšším stupni vzniká pro něho možnost rozrušit neviditelnou zeď, obkličující na duševní úrovni všechno bytí.

Jógin tedy chová úmysl uniknout ze subtilní elektromagnetické sítě, kterou je jeho bytí. Ze sítě, jejíž strukturu lze přirovnat k nitkám pavučiny, která je pro živé bytosti vesmírem, z hlediska funkcí uvědomování ovšem vesmírem psychickým. Když se mu tento únik nepodaří pomocí přímé eliminace determinujících momentů vyskytujících se v jeho uvědomování, snaží se toho dosáhnout zesilováním magnetického pole bytí; tento jev vzniká subjektivními vztahy a průměry mezi vědomím a tělem. To znamená, že o svém těle začne uvažovat jako o pevném hmotném útvaru, který začne bombardovat akcemi soustředěného myšlení a pozorování. Od tohoto bombardování očekává, že mu umožní zbavit se zátěže, pocházející ze setrávání v oblasti „většího počtu elektromagnetických nábojů a silokřivek“, čili v našem smyslovém světě.

Položí-li jógin své tělo proti činnému (bdělému) pozorování a bdělému vědomí jako pevný hmotný útvar, znamená to z vyššího hlediska, že se snaží proniknout do absolutna cestou směřující do centra vlastního bytí. Tato cesta je založena na poznání, že absolutno není vzhledem k subjektu pouze zevní skutečností, nýbrž i kvalitativním centrem jevů. Na základě toho jógin, který není schopen zbavit mysl omezujících a zatěžujících momentů – které jí znemožňují rozepnout se až do absolutna – může do absolutna proniknout právě opačným způsobem, totiž tím, že mentálními nárazy na své vlastní psychicko-fyzické bytí, které omezuje jeho vědomí, rozdrolí jeho strukturu a tím tuto překážku odstraní.

Svět je oblastí relativních jevů. Proto můžeme vědomí poskytnout prázdnotu symbolizující absolutno stejně eliminací momentů vyhraňujících a tím ohraničujících vědomí, jako zahrocováním pozornosti až do stupně, kde se nekonečně malý imaginovaný prostor stává dosti velikým pro pohyb vědomí.

Jestliže se užije prvního postupu, dosáhne člověk poznání, že nekonečnost, kterou dříve nacházel ve vesmírném prostoru, je obsažena ve všem. Tím dospívá k poznání relativní povahy bytí a dění. Následkem tohoto poznání se problematika vnějšího světa redukuje na problematiku psychických stavů subjektu. Pak se mu stane dosažitelným univerzální oproštění a vnitřní osvobození právě řešením problémů vlastních psychických stavů.

Nedejme se tedy mást působivou silou vnějších skutečností. Jejich působení může každý libovolně omezovat psychickou orientací. To je fakt, který běžnou problematiku lidí, týkající se světa, zcela odstraňuje; po jejím odstranění zůstane problémem pouze duševní vztah subjektu k sobě samému. Když je tento problém vyřešen, je pro jeho vědomí svět zničen a to je stav, který člověku, dbajícímu správné životosprávy, dovoluje dovést životní síly k dokonalému uklidnění. Pak se již nezakládají příčiny pro vznik nového dění a tím i jevů světa, který člověk vnímá a nosí ve svém vědomí.

Proces eliminace jevů světa z vědomí a zahrocování pozornosti vyvolává dva okruhy vibrací. První z těchto okruhů znamená vtok oživujících energií do těla hlavou a jejich vyzářování dolní částí

těla nebo končetinami, kdežto druhý se zakládá na usměřování pozornosti na spodní části těla, takže oživující energie musí proudit tělem nahoru. To je způsobeno tím, že v prvním případě se k úsilí o vystupňování napětí přidružuje pozorování sebe, kdežto ve druhém si člověk vlastních duševních stavů a pocitů nevšímá, ale věnuje se pouze usměřování pozornosti.

Pozorování sebe je nejen introspekce, ale i introverze; připravuje bytost na vstřebávání energetických potenciálů, což je výsledek duševního uvolnění pomocí mentálního stavu. Napětí v těle pak způsobuje, že tam vtékají energie. Tímto mentálním stavem se myslí vytváření silového pólu v hlavě s nízkým silovým potenciálem; druhým pólem musí být nitro trupu s vysokým silovým potenciálem. To je situace, kterou lze vytvořit pozorováním obou těchto center s příslušným uvolňováním hlavy a dostředivým soustředěním do nitra trupu.

Tyto zdánlivě paradoxní přesuny napětí vyplývají z gravitačního zákona. Vzhledem k němu relativně plnější oblast, kterou je v tomto případě tělo, je gravitačně silnější, takže upoutá relativně labilnější jádra prostředí prázdnějšího. Tímto způsobem dochází k přesunutí emanačních faktorů z hlavy, která byla osvobozena od činnosti, do těla, jehož činnost a tím i účinná síla stoupne následkem operativních postupů s napětími. Tato napětí se totiž nechovají jako elektrina ve vodiči, která se domněle rozšiřuje na celé pole (vodič), nýbrž chovají se jako silnější nebo těžší hmoty ke hmotám slabším a lehčím v časově prostorových situacích. Proto můžeme soudit na to, že i když jádra, čili náboje biologického faktoru, s nímž jógin operuje, ukazují povahu prvků elektromagnetických, přece se na druhé straně chovají jako faktory gravitační. Pečlivou analýzou lze hmotu poznat jako skupenství nebo kvantum nábojů, které má vždy charakter elektromagnetický. Gravitační charakter energetických nábojů bytí se při jógických postupech pozná tehdy, když jógin klade proti sobě jádra nebo svazy jader relativně stabilnějších a relativně labilnějších.

Sledujme však dále postup, o němž byla řeč v předcházejícím odstavci.

Když je dosaženo psychického uvolnění hlavy a zvýšeno napětí v těle, nemůže zvýšená energie v těle obíhat jinak než od hlavy do trupu. Její návrat do těla je pak podmíněn absolutním zničením zájmu o zevní svět, což vytváří potenciálovou depresi v hlavě.

Teprve zničení zájmu o svět vytváří z člověka bytost nebo svět relativně osamocený. Osamocení způsobuje, že oběhové proudy vibrující energie směřují od hlavy do trupu, což je fenomenální stav. Jeho význam spočívá v tom, že umožňuje vnímání rozličných stavů pocházejících ze světa nikoli jako jevů, nýbrž jako sil a napětí. Toto vnímání můžeme kvalifikovat jako vnímání nadsmyslové, které je podmínkou vzniku moudrosti.

Jestliže je použito druhého postupu, dochází na základě „toků pozornosti“ nejprve k seřazování a později k jednosměrnému proudění elektromagnetických nábojů, které se v našem pracovním poli objevily následkem „členěného pozorování“; jím se pozorování stává vždy, když není „plynulým vjemem“, nýbrž „pozorovacími akcemi“. Ostatně pozorování, které směřuje k zevním objektům, nemůže být ničím jiným než pozorovacími akcemi. Aby se pozorování stalo „plynulým vnímáním“, musí být pozornost prováděna „vcítěním“, čili musí se vyznačovat sepětím vědomí s předmětem koncentrace. To se může snadno podařit výlučně tehdy, když tímto předmětem je vlastní tělo jóginovo. Naproti tomu pozorování vnějších objektů je vždy rušeno připomínkami, které vznikají tím, že je zde naše bytost jakožto faktor našemu vědomí tak blízký, že se s ním ideou jáství takřka ztotožňuje.

Mluvil jsem však o pohybu elektromagnetických nábojů (našeho bytí), vyvolaném usměrněným pozorováním neboli soustředěním na vnější objekt. Tento pohyb je při józe velmi významný. Znamená totiž bombardovací akci soustavy, která je naším bytím, nikoli činností vlnící se fyzikální substance, nýbrž částicemi; to je skutečnost, jejíž význam spočívá v tom, že dochází k strukturální přestavbě bytí.

Vizme v bytí nepřetvořeném jógou soustavu relativně stabilních drah vln a částic fyzikální povahy a pak pochopíme, že jógickým úsilím jsou tyto dráhy měněny a rušeny usměrněnými kvanty volní

energie, která teprve jógou zesílí. Zamýšlené změny a perturbace těchto drah na psychicko-fyziologické bázi jsou tedy vyhrazeny vůli, již můžeme považovat za pracovní nástroj činný v nárazech nebo akcích, čili opravdu ve vrhání elektromagnetických kvant zamýšleným směrem. Ale práce tohoto druhu nevede a priori k poznání. Je to především cesta psychicko-fyziologické proměny, a proto je na ní prvním výsledkem všeobecné niterné předpodstatnění. Když člověk začne žít stavy, související se zakončením celého předpodstatňovacího procesu, stavy niterné pohody a blaženosti, přestane zmateně pobíhat za chimérami, o nichž dříve soudil, že přispívají k jeho uspokojení. A když se takto duševně zastaví, bude schopný pozorovat a analyzovat; tím dospěje k poznávání, které jistě vyvrcholí, protože předpodstatňovací proces je sbíráním životních zkušeností, které činí člověka odolným proti všem svodům zevních jevů.

Mluvil jsem však pouze o dvou cestách, o cestě zpětné a aktivní analýzy. Odlišují se tím, že jedna vyvolává situaci, z níž se člověk může poučit, a druhá vede k poučení ze skutečností, které zde jsou. To by se zdálo zcela dostačující k řešení naskýtajících se problémů. Situace však může být mnohdy složitá, a proto se někdy vyžaduje ještě jiné řešení, které přísluší třetí cestě, zvané „cestou průniku“.

Může se stát – a začátečníci, kteří neznají psychologii, to dělají téměř vždy – že si člověk jako objekt pro soustředění zvolí objekt kvalitativně velmi odlišný od své vlastní bytosti, jak ji obvykle pociťuje, a tento objekt umístí kdesi do vlastní bytosti. To bývá příčinou vytvářejícího se napětí, které se postupně mění ve fenomén komprese životní energie. Z toho vznikají pocity, které mnoho začátečníků odstraší a odvedou od této cesty.

Nemají-li takové pocity vznikat, musí být napětí zjemněno nebo zprůzračněno bezpříčinnými pocity štěstí, tedy pocity, které je nutno vzbudit pouze silou vůle. Kdo by však na nepříjemný vliv tohoto napětí nedbal, dočká se toho, že se toto napětí přetvoří v transcendentní svazek nebo kvantum, který se posléze jeví jako objekt jiného, neviditelného světa.

Tohoto objektu se používá jako koncentračního předmětu, který je ovšem nutno stále sledovat pomocí soustředěného pozorování.

vání, ale pouze za současného dokonalého uvědomování si těla s vědomím, že tělo je součástí jógina samého jakožto bytosti samu sebe pozorující. Tím se totiž vytváří most mezi světem, v němž až dosud jógin žije v přirozeném stavu uvědomování, a světem transcendentním; soustředěná pozornost přitom začne nabývat charakteru působivé nebo účinné energie, vyražející elektromagnetické náboje bytí z jejich dosavadních nebo obvyklých drah. Když se tyto náboje usměrní, vytváří se elektromagnetické pole, v němž všechny vibrační tendence bytostné soustavy dostávají také jenom jeden směr, čímž toto pole neustále zesiluje.

Když člověk takto si počínající nezeslábne a nedovolí mysli, aby se stala opět těkavou, stane se vytvořené elektromagnetické pole velmi silným. To je příčinou utkvění mysli a vědomí nejprve na oblasti sil, vyšší to formě projeveného světa, ale potom na kvalitě zvané prázdnota, která je skutečností za oblastí všech jevů.

To znamená, že pozornost, prvotně usměrňovaná na objekt kvalitativně velmi odlišný od běžně identifikované bytosti, bude zavedena nejprve k vyvolávanému napětí jako k imaginárnímu svazku nebo kvantu energetických činitelů umístěných v těle; tím se zvýší potenciální síla mysli. Této mysli se pak používá jako nástroje k usměrňování volných fyzikálních nábojů bytí k jedinému objektu nebo cíli, jímž je oblast transcendentna. To je předpoklad pro zdokonalení pozorovací síly a její pomocí již lze proniknout k poznání hmotných útvarů jakožto útvarů nebo lépe svazků silových, jejichž prostředím – v němž bytují – je univerzální prázdnota.

Mentální operace, které objevila jóga, nejsou tedy posvěceny jako mystérie, jejichž dosažení nás omilostní jak při poznávání, tak ve vyhlídkách na spásu. Tyto mentální operace můžeme totiž začlenit do fyzikální empirie, neboť v podstatě vedou k převádění nejen kinetických energií v jejich obměněné členy, nýbrž i statických energií v kinetické. Např. pozorování by nikdy nezískalo na intenzitě (pronikavosti), kdyby to nebyla práce, jejímž působením byly statické energie přeměněny v kinetické. Celá jóga tedy není nic jiného než systém operující s kvanty energie, které tu jsou, ale jsou stále převáděny ve vyšší členy, jejichž kvantita rozhodne o změně struktury poutající pocíťování a uvědomování člověka.

KAPITOLA III O ŽIVOTNÍ SÍLE

Životní síla! – Životní síla? – Životní síla je... Jedna neuroložka, vyslovujíc názor kterýchsi fyziologů, mi při rozhovoru řekla, že životní síla, v přeneseném smyslu neurovitalita nebo prostě nervová síla, je pojem, a proto se jakožto předmět fyziologické skutečnosti vylučuje.

V souvislosti s tímto tvrzením se mi ve vzpomínce vybavil dnes snad již docela zapomenutý „Pepíček Nohejlů“ s jeho příslovecnými představami. Např. telefon si představoval jako psa dlouhého z Evropy až do Ameriky, kde tento pes štěká, když mu v Evropě někdo šlápne na ocas.

Fyziologie a psychologie tohoto psa podstatně zkrátily. Odmyslíme-li si automatiku životních funkcí, dobře zřejmou pro povrchní pozorování, zjistíme, že klasická větev těchto vědních oborů položila štěkací orgán tohoto psa do organismu, kdežto ocas do hlavy, kde mu na něj šlape vůle. Ale materialistická větev s tímto názorem nesouhlasí, a proto, nechávajíc jeho štěkací orgán kdesi v organismu nebo v mozkové koře, klade jeho ocas kamsi na chodník, kde mu na něj dupe „prostředí“.

Tomuto vysvětlení se má rozumět tak, že projevy života organismů složených z živých buněk jsou výsledkem přenosu vzruchů mezi buňkami a smyslových reflexů; takto přenášené vzruchy se také šíří po nervových vláknech, takže fluidická nebo elektrická povaha životní síly se může jako předmět úvahy vůbec vyloučit. Žádná spojnice, médium, se tedy mezi ocasem toho psa a jeho štěkacím orgánem nepřipouští. To snad je názor přejatý z fyziky. Fyzika v problému gravitace také žádné médium mezi dvěma tíhovými faktory neuznává; tvrdí jednoduše, že když tu jsou dvě hmotná tělesa, je tu vždy i gravitace, aniž je třeba něčeho dalšího, co by tuto gravitaci vysvětlovalo. Kdybyste však s fyzikou učinili

zkoušku a umístili ji třeba se všemi jejími přístroji do přímé spojnice mezi rozhlasový vysílač, který právě resorbuje zvuky z nějaké estrády, a přijímač, který vás těmito zvuky obtěžuje, řekla by vám stejně jistě, že žádné médium mezi rozhlasovým vysílačem a přijímačem není, neboť je laboratorně nezjistila. Logické myšlení by vás přitom mohlo pokoušet myšlenkou, že mezi těmito přístroji nějaké médium je. V jiném pojetí, v živém organismu, je toto médium onou životní silou. Její vlastností je, že není hmotná v subjektech ani v objektech; je to kvalita oběma společná. Snad ji můžeme bez obav, že se dopustíme velké chyby, označit za jev elektromagnetický, na nějž budeme v tomto textu znovu a znovu narážet.

Vzhledem k laboratorní neprůkaznosti životní síly nebudeme tvrdit, že názor fyziologů na existenci této síly je absolutně nesprávný. Stačí přece věnovat pozornost organismu tvorů včetně člověka samého a ihned zjistíme, že se jejich teorie opírá o fakta, pokud ovšem sledujeme projevy živých organismů povrchně. Fyziologie a psychologie bohužel sleduje a hodnotí pouze tyto povrchně viděné projevy. A protože hlubší životní projevy nemůže laboratorně zaznamenávat, užívá vlastně své autority nesprávně, pokud vydává za objektivní jen svou metodu, protože vychází z empirie.

Já sám jsem jógin a názorově mahájánista. To znamená, že jsem svou empirii v psycho-fyziologické oblasti založil na dobře vyvinutém sebezpozorování, jehož pomocí jsem vyprostil vědomí ze sítě bytí, z nití, jimiž je vědomí bytostí obvykle poutáno. Když se mi to podařilo – a mohu říci, že úspěch je nutno hledat ve vytvoření neutrálního postoje vědomí jak k vlastnímu organismu, tak i k vnějším dějům; tento postoj je pak nutno zachovat, dokud se vědomí ze vztahů k organismu zcela nevyprostí – nemohlo se již organické nebo živočišné teplo, tento subjektivující činitel, s vědomím slučovat a tak je vlastně subjektivizovat na přirozených tepelných stavech tělesné soustavy.

Je-li vědomí dobře vyprostěno z tepelného prostředí organické soustavy, je již možno životní sílu identifikovat. Ve fyziologickém smyslu ji lze poznat jako doposud neměřitelné projevy membránového napětí tělesných buněk. V psychologickém pojetí má toto

napětí jako všestranně popudový činitel svůj původ a sídlo v atavistické přirozenosti, v podprahovém jáství. A právě tyto podprahové popudy člověka provokují nebo i prostě vedou k názorům a činům, jejichž konečnou fází jsou mechanické, tj. rozumovými úvahami nepodložené nebo jenom zdánlivě podložené aktivity.

Je-li vědomí vyproštěno z tepelného prostředí tělesné soustavy, již je sám organismus, znamená to i překonání popudů, diktujících bytostí jejich jednání. V tomto případě lze životní sílu identifikovat jako tlakový nebo valivý psychicko-fyziologický fenomén principiálních životních momentů, které se jeví jako mezibuněčné napětí s popudovým vyjadřováním se na jedné straně a jako teplo jakožto fyziologická zplodina samovolných energetických výbojů fyzikálních faktorů bytí na straně druhé.

Subjektivní vizuální a pocitové hodnocení organického tepla se zakládá na dojmu, že toto teplo je výsledkem mechanických stavů, napětí a vibrací, příp. i buněčných vazeb, jako např. kulový blesk. Ten můžeme též vysvětlovat buď jako určité kvantum volných nebo nezávislých elektromagnetických nábojů, nebo i jako fluidum, příp. i jako materiál, přesně podle toho, o co se opíráme při jeho hodnocení. A je-li toto teplo výsledkem mechanických vztahů, napětí a vibrací, je skupenstvím síly a chvění a tím též prvotvarem fyzického utváření s charakteristickou tendencí k zániku. Za těchto okolností nemůžeme již hybné nebo vitální fenomény živého organismu připisovat reflexním aktům mezi jakýmsi vnějším činitelem, který je v neurčitém vztahu k člověku materiálnímu nebo hmotnému, nýbrž práci a teplu, které si tělo vyrábí samo tím, že v něm existují gravitační vztahy a síly, vyjadřující se příslušnou produkcí volné energie, vytvářené membránovým napětím v buňkách těla.

Jestliže však musíme hodnotit teplo, které jsme dobrým sebe-pozorováním mohli zjistit jako skupenství síly, a chvění elektromagnetického charakteru v bytosti, pak je toto teplo faktorem v bytí do určité míry autonomním, který může být také označen za životní sílu a v přeneseném smyslu za elektrovitalitu.

Tato síla, tkvící v gravitačním poli organické soustavy, pulsuje tak jako např. vodní masy na zemi v kosmickém gravitačním

poli, tedy vždy v kontaktu s vnější příčinou. Její pulsace je příčinou nesčetných bytostných hnutí, která jsou apriorním projevem života.

Tím se zdánlivě potvrzuje názor, že žití je mechanický proces, neboť v něm rozhoduje nesčetně momentů reflexních a nesčetně momentů pulsačních. Pouze možnosti, které připouští bytostná soustava, vyvracejí zdánlivou správnost mechanického názoru na život. Ale empirie tohoto druhu se musí opírat o psychologické zřeteli, neboť jinak by člověk jako pozorovatel nebo vědec mohl hodnotit všechny děje zesílené a urychlované pomocí psychické kázně jen ze subjektivního hlediska, takže by i jeho závěry měly subjektivní charakter.

Vkládám tento filozofický postulát jako připomínku, aby se ti, kdo na tomto poli začnou bádát, neukvapovali v úsudcích o pocitech, stavech a děních, které se při mystickém úsilí často již velmi brzy stanou výraznější, a proto vábí pozornost. Měj každý na zřeteli, že psychické a fyzikální postupy, vyvolávané jógickou psychickou kázní, musí být tak mocné, aby se mohly projevovat jako proces neovlivnitelný nebo nezanikající pod tlaky pocitových vzduť. Vzduť, k nimž došlo následkem změn v pozorování nebo prostě následkem obrácení pozornosti do světa, který člověku připravil vábivý okamžik.

Zvlášť při pracovních postupech s volnými energiemi fyzického bytí (tedy s energiemi, které nejsou v nejužším kontaktu buď s buňkami těla jakožto hmotnými útvary, nebo s vědomím, nebo mozkovou korou, a které podléhají pouze gravitačním silám bytí, jež je uvádějí do pulsace) musí člověk dávat pozor na to, aby nedocházelo ke ztotožňování těchto energií s vědomím následkem vyšlehávání ideje já. Potom by pozorování mohlo sledovat docela jiný pochod, než jaký máme na mysli. Chceme totiž na rozdíl od postupů uvedených v předchozí kapitole pracovat právě s touto volnou energií, totiž se životní silou, neboť tato práce vede k objektivnějším poznatkům.

Životní síla, kterou tedy budeme považovat za ekvivalentního průvodce membránového napětí s charakterem fyzikálně nábojo-

vých kvant, sledujících karmickými tendencemi vymezené dráhy v našem těle, se dostává do dosahu moci vůle pouze za předpokladu, že tendence pozorování postupuje od povrchu těla, resp. od tvaru jakožto trojrozměrného jevu. Přitom se musí dbát na to, aby naše tělo, které pozorujeme, zůstalo trvale objektem mysli a vědomí, čili aby je člověk neučinil součástí sebe sama pomocí příslušného sebevědomění. Za těchto okolností bude mít člověk fyzikální faktor, který ho jistě poučí o zákonech, jež jednak udržují existenci bytí, jednak ukazují způsob, jak je možno měnit jeho kvality.

Jóginové mají zájem o to, jakým způsobem se mění kvality existence bytí. Jejich osobité názory však mohou vést k tomu, že zvolí nevyhovující metody. Některé z nich byly příčinou vzniku mysticismu, který snad může tu a tam přispět k subjektivně vyhovujícímu obšťastnění. Jinak je v našem tzv. racionalistickém světě označován za cosi nepřátelského, co člověka odvádí od toho, aby hledal prameny všeho svého štěstí buď přímo na zemi, nebo v hmotařském mysticismu.

Nedá-li se člověk svést ani primitivním marxistickým doktrinářstvím, apelujícím tak hrubě na psychologicky dostupnou životní zkušenost, která vykládá poměr člověka ke světu pouze na základě jeho pudových sklonů, ani hmotařskými zřeteli tzv. racionalistů západního světa, bude jistě moci pochopit, že operativní postupy jógy, jakou zde předkládám, jsou psychologicky dost správné a mohou pro logické myšlení představovat zkušenosti, od nichž si lze slibovat poznání a další reálné možnosti. Já pak k tomu mohu doložit, že zejména operace se životní silou, s volnou energií vytvářenou membránovým napětím v živých buňkách, empiricky vedou k argumentům naprosto jasným a přesvědčujícím.

Správný postup při operacích se životní silou se zakládá na tom, že člověk, který touží po poznání, obrátí pozornost k tělu jakožto skutečnosti, již identifikují smysly. Konkrétně to znamená, že se tělo, nejlépe jeho spodní části a nohy, pojme do vědomí jako objekt, který se nejprve pomyslně ohmatává a později se položí jako předmět úplně uchopitelný vědomím, myslí a pozorností.

Jakmile je tělo takto uchopeno, má člověk proti němu postupovat vůlí jako proti prostředí napětí a sil, jehož charakter se pro vědomí nesmí měnit, kdežto pro mysl musí zůstat obsáhnutelným a tím i ovladatelným objektem. Takovým způsobem se tělo stane pro mysl a vědomí souborem nebo seskupením elektronických vírů, které jsou ovlivňovány vůlí, jako např. pára v uzavřených prostorech bývá ovlivňována ventily.

Jestliže za tohoto postupu proti tělu nejsou zachycena kvanta nejsubtilnějších bytostných sil, resp. elektromagnetických nábojů těla, mizí z dosahu vědomí i životní síla, která má elektromagnetický charakter. Následkem toho vyvstává dojem, že se tato síla (vnímaná v tomto případě jako fluidum, protože vlastně tělem proudí), kondenzuje. V biofyzikálním smyslu to může vzbuzovat dojem, že životnost je obsažena spíše v lymfě než v elektromagnetických funkcích, čili že je spíše v živé buňce než v prosté gravitaci, do níž opravdu náleží.

Se zřetelem na tuto chybu, která se v poznávání vyskytuje, je při této práci nezbytné zachycovat ve vědomí i nejsubtilnější faktory v bytí. To je možné pouze za předpokladu, že se mysl v krátkých časových intervalech zabývá jednak materiální životností reprezentovanou lymfou, jednak jiskřením (zářením) nebo krátkovlnnou vibrací v těle, která koresponduje s elektrickým vitálním potenciálem bytí, tedy se skutečnou životní silou.

Za tohoto předpokladu se dostává do kontaktu s vůlí jednak biochemický, jednak biofyzikální faktor, který vytváří bytí. Jelikož vůle v tomto případě působí především se zřetelem na to, aby jejich funkce „zadržela“, dochází jednak k akumulaci, jednak ke kompresi těchto životodárných faktorů.

Akumulace a komprese životní síly vytvářejí za těchto okolností fenomenální napětí. Je-li stále stupňováno a nemůže se pod tlakem potlačující vůle projevit v urychlení myšlenkového procesu nebo myšlenkové činnosti, vyvrcholí v přepětí, které je následováno expanzí nebo dokonce explozí, strhující především samu vitalitu do difúzní tendence. Vitalita zase strhne vědomí a dobrý pozorovatel se za těchto okolností stane svědkem toho, že jeho vědomí jako

látka nebo síla nebo vibrace začne být unášeno explozí životní energie bytí do vnějšího prostoru. Vnější prostor se následkem zřetelů k tělu stane vlastně pouze prostorem vlastního bytí a dění a nikoli prázdnotou vystupující před tímto vědomím za zcela jiných okolností.

Prostorový rozsah nebo dosah uvědomování je však v procesu soustředění s kompresí životní síly druhotný jev. Vědomí totiž musí bdít nad soustředěním až do momentu expanze nebo exploze, čili musí je stále revidovat, aby se komprese stala maximální. Neboť teprve v určitém stavu komprese se předmět soustředění změní v zářič, jehož siločáry vzrostou na objemu tak, že vystoupí z těla a začnou se difúzně šířit do prostoru. Objem siločar je pak závislý na intenzitě soustředění. V nejvyšším stupni soustředění, které je reprezentováno jednak upětím myslí na jeden jediný nekonečně malý bod v těle, jednak přinucením přirozeného vyzařování těla (bytosti), aby se obrátilo k onomu bodu soustředění, vzrůstá objem siločar „do nekonečna“ a způsobí, že se vesmír jakožto pojem stane vnitřním objektem soustřeďujícího se jógina.

Vědomí jógina následuje rozpínání siločar bytí. Aby se vědomí při tomto procesu nezměnilo v nelogické, musí tomuto stavu předcházet dovršení cvičebního kursu v konkrétním uvědomování, opřeném v jógické praxi o náležitě zevrubné uvědomování si těla. Za tohoto předpokladu přeroste objem vědomí ve formě uvědomování objem siločar rozepjatých do nekonečna a tím se jógin dostává na platformu bytosti realizující filozofický postulát původního buddhismu, totiž ceylonského nebo hínajány, postulát obměněný praxí buddhismu severního, totiž mahájány, a vyjádřené slovy: odstranění strasti. Neboť teprve když jógin učiní z vesmíru vnitřní objekt pro své sebeuvědomění, dostane se na stanovisko, kde může být zasažen utrpením pouze z vnitřních předpokladů. Vnější předpoklady pro vznik utrpení byly již odstraněny stavem jeho vědomí, které se při tomto objemu nemůže stát defektním, protože počátek jóginova duchovního vývoje byl založen na zevrubném uvědomování si vlastního těla, resp. celé jeho empirické bytnosti.

Vitální sílu je v těchto vztazích nutno považovat za náhradní nebo volný gravitační faktor buněk a tím ovšem za energii těla, která nemusí být závislá na vědomí a jiných psychických činitelích. Spíše si psychické činitele podrobuje na základě gravitačních buněčných vztahů; ty se v subjektu projevují jako tendence k bezděčným uchopovacím aktům, které můžeme z psychologického hlediska považovat za akce duchovního hmatu čili citu.

Právě s ohledem na to je možno příslušným úsilím dosáhnout odosobnění závislého na difúzním rozpínání empirického vědomí a pak životní sílu identifikovat jako nositele rozšířeného uvědomování. Životní síla se dokonce projeví ihned, jakmile se člověk uschopní pozorovat všechny pochody a děje odehrávající se v jeho vlastní bytosti, čili když se uschopní přimět vědomí, aby se nenořilo do prožívání. Za tohoto stavu se vědomí vyprostí z fyziologického tepla a stane se jeho pozorovatelem, jemuž začne být zřejmé, že toto teplo je jiným projevem životní síly. Že tedy oba tyto faktory mají týž původ: v biofyzikálním smyslu jsou produktem buněčných vztahů, které nejsou závislé na vědomí, jež je možno ovlivňovat dobře používanou vůlí.

Vyloučení fyziologického tepla z uvědomování nebo vědomí je v přímém vztahu k zániku popudů, které kvalifikujeme jako fyzické potřeby nebo chťiče. A protože toto teplo a chťiče se v bytosti projevují jako autonomní činitelé a mají silovou povahu, je tím životní síla identifikována ještě z jiného hlediska.

Vzhledem k tomu je životní síla v bytí rozhodujícím faktorem, který činí reálnou každou jeho ideu. Proto teprve tendence životní síly ukazují na to, zda ideální nauka byla realizována, nebo to je abstrakce, která ovlivňuje myšlení a nikoli život. Jinými slovy: všechny pocitové a duševní stavy se stávají reálnými teprve tehdy, když ovlivňují vědomí a nikoli tehdy, když se dotýkají mysli jako nějaká idea nebo připomínka. Ale kvalita pocitových a duševních stavů se nemění snadno. Jako lidé nosíme v sobě vlastnosti a sklony, které jednoho jedince od druhého příliš neodlišují; to je fakt, kterého se chápe psychologie a jiná odvětví věd a budují na něm teorii o ideálním stavu v životě lidí.

Jóginové se nespokojují se stavy, které jim jsou vnucovány pulsací životní síly. Proto se především snaží tuto pulsaci poznat a potom vytvořit takovou situaci, která vlastně znamená změnu jejich kvalit. To se daří zejména tím, že jsou jisté stavy nebo pocity životní síle vnuceny podle zásady, že bytí a jeho kvalitám musí vládnout psýcha. Pak je fyziologické teplo z vědomí jistě vyloučeno a tím i spontánní pulsace vzhledem k psýše ztrácí svou sílu. Potom životní síla, jakožto dosud autonomní činitel, přijme psýchou vnucované kvality a posléze je začne uplatňovat i proti vědomí, které nikdy nemůže setrvat v napětí proti bytí po neomezenou dobu.

Je-li životní síle vnucena určitá kvalita a vědomí začne být unášeno urychlenými náboji z bytosti do prostoru, jsou tím vnímající bytosti zprostředkovány docela jiné pocity, než když převaha živočišného magnetismu nutí vědomí postupovat po drahách v bytí, které jsou omezeny jeho gravitačními silami. Působí zde přirozená okolnost, že pocity štěstí a optimismu karmického i fyzického mládí, vedoucí v karmické a fyzické zralosti ke stísnujícím stavům a pesimismu, jsou závislé výhradně na velkých prostorových dosazích empirického nebo denního vědomí, čili na jeho akčním dosahu.

Ale unášení vědomí náboji bytí, vyvrženými do prostoru psychicko-fyzikální expanzí nebo explozí, způsobenou stupňující se kompresí životní síly, nejen že zprostředkuje zcela nové a dosud neznámé pocity, nýbrž je též fyzikální podstatou odosobnění. Jeho věcná hodnota je dána tím, že se uvědomování nerozplývá, nýbrž je soudržné. Soudržnost totiž činí z „putujícího“ vědomí nástroj k poznávání, které je přirozeným výsledkem toho, že toto vědomí putuje v elektromagnetickém poli a tím ovšem i v dění a nikoli v prázdnotě.

Vzhledem k tomu je akumulace a komprese elektrovitálního potenciálu až k fenoménu expanze výsledkem správného empirického postupu, jímž se manifestují fyzikální zákony v biologické oblasti. Současně se však poznává, že v biologické oblasti stejně jako v kosmu je základním faktorem chvění jako projev vyššího elektromagnetického potenciálu; stavba materiálu jak živé, tak i mrtvé

přírody ukazuje – sledujeme-li dění zdola – na jejich minerální původ, obměňovaný až k biologickému stavu pouze elektromagnetickým potenciálem a gravitačními vztahy.

Člověk je tedy prachem země, kdežto jeho životnost je výsledkem reakcí elektromagnetických kvant. Takže pouze jeho citové reakce na zevní svět mu vymezují mravní zřetele, které ho mají na úrovni jeho vědomí pozvednout do oblasti nediferencované. Tam jsou elektromagnetické síly menší, a proto jsou relativně lépe vyváženy; nevyvolávají tedy niterné krize.

Jóga je nauka, jejíž podklad je psychologický, fyziologický a fyzikální. Tento exaktní podklad neztrácí ani tehdy, když člověku pomůže rozšířit vědomí tak, že je převede z oblasti smyslových realit do oblasti působení a sil jinak uspořádaných. Ostatně vědomí takto posouvá i fyzika. Ale vzhledem k tomu, že fyzika poskytuje na tuto cestu pouze přístroje a nikoli psychologickou výzbroj jako jóga, nelze její výsledky kvalifikovat jako životní zkušenost osoby fyzikovy, nýbrž pouze jako jeho poznatek, jehož zkušebním kamenem musí být logika, míry a váhy.

Životní zkušenost je však něco docela jiného. Je osobní hodnotou člověka, která se ukáže jako objektivní vždy, když její produkt, totiž poznání, je v úplném souladu s poznáním, jaké získává fyzika. Není-li s ním v souladu, je to buď fantazie, nebo zvláštní plod na bohatém stromě života. A jelikož nemáme nikdy jistotu, zda je tato zkušenost tím nebo oním, je nezbytné zachovávat postupy, které bytí ve formě dění vědomí vzdalují a činí je pozorovatelnými; zkušenost obstará empirie, již jsem se snažil popsat v celé její logické souvislosti.

Při vstupu na cestu jógického, což znamená i dokonalého psychologického průzkumu a získávání vyšších hodnot v osobním životě, se však nesmíme opírat o postuláty vědy. Ty mají velmi často subjektivní charakter, protože jsou vztahovány na určitý časově prostorový moment. Cíle jógy jsou v nediferencovaném prostředí, které prostupuje veškeré jevy a zákony vesmíru. Toto prostředí je absolutnem, základním polem sil a věrů, které identifikujeme i jako skutečnosti, i jako abstrakce.

Sejdou-li se před rozeznávajícím pohledem člověka skutečnosti a abstrakce jako kvality rozdílných dimenzí jednoho společného vesmírného fyzikálního pole, je poznáno absolutno jak v jeho původní, nediferencované formě, tak i v jeho formě časné, vyjádřené existencí jevů, jimž říkáme stvoření. A když se jóginovi jeví skutečnosti a abstrakce jako dva projevy jednoho jediného pra-principu, když je může kvalitativně slučovat jako věci jedné podstaty, je hotov poznat sebe jako vesmír a vesmír jako sebe. Realizací tohoto poznání se s vesmírem sjednotí a na základě poznání jevů a abstrakcí jako skutečností téže kvality dosáhne absorpce svého vědomí a tím ovšem i sebe sama v absolutnu. Tím se skončí jeho pouť procesováním a jeho strastmi v neporovnatelné vnitřní rovnováze, kterou je tzv. vykoupení.

KAPITOLA IV

BIOFYZIKÁLNÍ HODNOTY RŮZNÝCH MYSTICKÝCH METOD

Povaha úsilí, označovaných za mystická, se často tak liší, že laik může být uváděn do zmatku, chce-li je pro sebe správně definovat. Zejména když se snaží porovnávat nejen mystické směry křesťanské, nýbrž ještě navíc mystické směry orientální; ty se nezdaří mít s mystikou nic společného, protože jejich cíle jsou od mystických, jak se běžně chápou, zcela odlišné. Jakou představu o mystice si může vytvořit neinformovaný člověk z toho, když se např. v Orientě může sejit s mystiky, kteří nevěří v existenci Boha a mystickou nauku případně považují pouze za metodiku, která jim má umožnit uspořádat silové protipůsobení v jejich bytosti tak, aby jim to zaručovalo bezkonfliktní život?

Tyto bezprostřední výsledky snah východních mystiků se zdají velmi vzdálené od výsledků předkládaných nebo i předpokládaných v křesťanských směrech. Neinformovaný člověk proto nemůže dobře vystihnout, co vlastně mystika znamená, čím je a co hledá. Ale názorové rozdíly mezi mystiky jsou podloženy životní filozofií, která se může stejně dobře opírat o racionální hlediska jako o abstraktní.

Orientální mystika na rozdíl od mystiky křesťanské se opírá spíš o racionální hlediska, protože orientálci se své bytosti příliš neodcizili; proto je zajímavá především bezprostředně působící duchovní hodnoty. Tento zájem je nejlépe patrný v mahájánském buddhismu. Původní buddhismus je založen na metodě odstraňující všechny překážky, které se staví v cestu těm, kdo chtějí zrušit všechny projevy diferenciací.

Původní buddhismus proto nevymezuje žádný cíl pro mystické snahy, jejichž samozřejmým účelem má být odstranění projevů psychické diferenciací. Naproti tomu „severní buddhismus“, mahájána, cíle stanoví a tím se stává naukou s „filozofickými oporami“.

Záleží na tom, jak dobře se jedinci podaří pochopit mystické snahy a cíle, protože poznávání jako výsledek mnohých úvah a postřehů pokládá i osobnost člověka za něco, na co se bere zřetel.

Severní škola buddhismu eliminovala všechny abstrakce živoucího světa v té formě, jak jim my rozumíme, a včlenila je jako koreláty do našeho světa. To snad samo o sobě bylo příčinou, že mahájánistu zajímá skutečnost bezprostřední a nikoli vzdálená. Proto si stanoví postulát, že každá mystická snaha musí nést ovoce v současnosti, jejíž pokračování pokládá za reálnou předzvěst budoucnosti. Dokonce předpokládá, že neodrazí-li se mystické snahy v přítomné době formou příznivých výsledků, neodrazí se v životě usilujícího člověka ani v budoucnosti, neboť zde rozhoduje zákon o zachování energie.

Těmito názory je severní buddhismus z filozofického hlediska křesťanství neobyčejně vzdálený a my se nechceme přit o to, který směr je správnější. Rozhoduje zde jenom jedno: přítomnost s budoucností tvoří jednolité celek a z toho důvodu je filozofický postulát severního buddhismu racionální a tím i správný.

Nedejme se mýlit sympatickým idealismem, resp. nadpozemskostí mystických křesťanských zřetelů. Dosud se mi vtírá do mysli správný poznatek sv. Terezičky Ježíškovy, který vyjádřila slovy, že v nebi nebude velikou, nýbrž jen malou – snad – světicí. Nebyl to výrok skromného člověka, ale odpovídal všem jejím životním zkušenostem, zřetelům a názorům. Byla přece také spoutána církevními dogmaty, která se neopírají o správné filozofické závěry a která prostě předpokládají, že v poměru k posmrtné budoucnosti se utrpení zaměňuje za blaženost a snad i opačně.

K této úvaze bych mohl doložit: nevytvoří-li člověk v sobě kvality přerůstající rámec času, jak by tyto kvality mohly vpadnout do budoucího života, když jsou dokonce v přítomném čase ze života vylučovány? Uvědomovací okamžiky jsou totiž v přímém vztahu a jejich články jsou ze stejného materiálu nebo kvalit, pokud je člověk nezmění bezprostředně působícími akcemi. Nebo jinak: kvalita uvědomovacích momentů podléhá zákonu o zachování energie, a proto neexistuje nic takového jako jejich náhlá přeměna, když

všechno úsilí člověka směřuje k tomu, aby byla tato kvalita zachována.

Všimněme si např. jednoho: stavy citu, o nichž si povrchně myslíme, že jsou zcela v naší moci, velmi úspěšně vzdorují síle naší vůle, když je chceme změnit, totiž když chceme mít jiné pocity, než které jsou nám vnucovány seskupením nesčetných zevních a psychických momentů. Z toho se můžeme dobře poučit, že přítomnost s budoucností jsou v přímém spojení, čili že mystické úsilí buď má odezvu v přítomných stavech psýchy, nebo ji nemá vůbec. To už bylo potvrzeno nejen sv. Terezií Ježíškovou, nýbrž i jinými mystiky křesťanské mystické školy. Mnozí z těchto mystiků měli skutečně pravé poznání a pouze doktrína, která se jmenuje teologie, jim stanovila hranice poznání a zkušeností, pokud se o nich dověděla.

My však nebudeme hodnotit kvalitu křesťanské mystiky z tohoto hlediska. I v ní se totiž setkáváme s vypjatým úsilím, které má dobré fyzikální hodnoty, a k těm budeme přihlížet. Ale to, co bylo o této mystice řečeno, nám vysvětluje, proč jsou tyto hodnoty právě takové a nikoli jiné.

Kromě těchto dvou vysloveně mystických směrů, totiž mahájány a křesťanské mystiky, existují ještě další směry od představ o mystice poněkud odchylné. Těmi jsou hlavně původní buddhismus, o němž jsme již mluvili, a jóga, o níž se nyní též zmíníme.

Jóga je nauka o spojení člověka s kvalitami nadfyzického vesmíru na psychické úrovni; znamená pozitivní mentální úsilí, jehož tendence a působení směřuje k materiálním složkám bytí, a proto by vlastně neměla být zařazována do mystiky. Leč přesto se do ní zařazuje, protože její charakter je psychologický a nikoli v našem smyslu přírodovědecký. To znamená, že se v ní pracuje s materiálem vlastního bytí, takže vyznavač empirických věd bývá přesvědčen, že se do závěrů jóginů může vměšovat subjektivní činitel, totiž názory a přesvědčení plynoucí z citových poměrů k dění a k celému světu vůbec.

Empirismus však nesmí vymezovat cesty bádání a kvalifikovat jednu disciplínu jako správnou a druhou jako nesprávnou. Je dosti

dokladů o tom, že věda uznává určité závěry o zákonitosti života a dění jako univerzálně platné a správné ještě tehdy, když jsou tyto ustálené a vžitě závěry vyvráceny novými poznatky, založenými na dalších zkušenostech. Proto nestranný pozorovatel mívá někdy dojem, že věda není vždycky vědou; bývá také vírou opírající se o fetiše, jimiž jsou neúplné poznatky skutečnosti.

Pokud jde v této souvislosti o jógu, nemůže se stát kolbištěm „světových názorů“, protože se psychické zkušenosti považují za nepřenosné. Jenom životní názor, vyplývající z jógických zkušeností, může neutrálnímu pozorovateli dokázat, kam jóga individua dovedla.

Přítom ovšem neutrální pozorovatel může mezi jóginy narazit na typy s názory zcela nelogickými, které se též samy pokládají za jóginy. V tom případě je na něm samém, aby si domyslí, že i věda má ctitele – fantasy, kteří chtějí stavět na hlavu všechny poznané a již prověřené fyzikální zákony. A věda je proti józe ve veliké výhodě, neboť vědečtí nebo techničtí snílkové ihned narážejí na autoritativní soustavu, která je nepřijímá.

Za jógina se může prohlásit každý blázen. A protože jóga je i pro vědce terra incognita, ukazují právě na tomto bláznovi, co je jóga. Přítom se však blázni dost často prohlašují i za krále, ale nikdo je za krále nepokládá, nýbrž vždycky jenom za blázný.

Bylo by lépe považovat jógu za vědeckou disciplínu svého druhu, za duchovnější odvětví vědy, než je např. psychologie. Ukvapený člověk, který by ji chtěl posuzovat, by se musel jógické disciplíně napřed podrobit. Když by se podrobil **správné** jógické disciplíně, viděl by v blázních blázný a nikdy jóginy. A kdyby přítom uvažoval o existenci fakírů, vlastní zkušenost by ho poučila, že to jsou výstřelky na cestě jógy, stejně jako technika na cestě fyziky, i když ovšem technika fyziku zdánlivě předcházela.

Nyní však přistupme k popisu biofyzikálních vlastností hlavních mystických disciplín, o nichž jsme právě mluvili. Poznamenejme však předem, že je budeme rozčleňovat ve správném hierarchickém pořadí, aby i formálně vynikly jejich duchovní a psychologické vlastnosti.

Nejprve se tedy budeme zajímat o původní buddhismus. Jeho nesporně nejvyšší duchovní a psychologická hodnota mezi všemi ostatními mystickými směry spočívá v tom, že nemá zájem na žádném budoucím konkrétním výsledku; poskytuje jen poučení o psychických překážkách v životním průběhu, které má člověk podle buddhistického návodu odstranit. Proto se v původním buddhismu předpokládá, že jeho stoupenci budou potlačovat všechny robustní psychicko – fyzikální fenomény a budou zachovávat pouze kontrolovaný pokoj vědomí, který budou ochraňovat energickým odporem proti všem psychickým momentům, jaké by mohly tento pokoj porušit.

Za robustní psychicko-fyzikální fenomény lze pokládat nejen vyšší psychické schopnosti (telepatické úkazy, jasnovidnost etc.), nýbrž i porušování vitální rovnováhy, vznikající z reakcí na vjemy, vyvolávané vnějším světem.

Podle těchto předpisů je oběh fyzikálních nábojů bytí, s nimiž disponuje mysl, omezen principem kontroly; tendence těchto nábojů tedy ukazuje do těla, kde se zdržuje uvědomělé myšlení, opírající se o fiktivní vizuální prázdnotu nebo nicotu jako protiklad dění. V tomto smyslu však nicota neznamená nihilismus, nýbrž fyzikální pole, kde se vibrace energetických kvant bytí utlumí následkem nepohytnosti vědomí, které může dobře představovat kladně nabitě elektromagnetické pole.

Uvědomění, které nemá povahu mysli, nýbrž vědomí, je fyzikální potenci, která může velmi dobře zpomalovat prudce kmitající energetická kvanta; ta normálně člověka atakují k duševním projevům, jejichž rychlost rozhoduje o rozvaze nebo ukvapenosti. Vzhledem k tomu buddhista původního směru získává svou snahou cenu, kterou musíme vidět v jeho silné rozvaze. Tato rozvaha v první fázi zdánlivě utlumuje pouze extrémní duševní vzněty. V dalších fázích zpomaluje i vegetativní elektronickou pulsaci v biologické oblasti jeho bytí; zpomalením této pulsace vyvstane zcela nový uvědomělý pocit nebo zjištění, že vědomí je vyproštěno z oblasti dění.

Vzhledem k tomu znamená původní buddhismus psychologickou empirii, která používá klidu mysli a vědomí jako opěrného

prostředí pro psychickou bytnost. Z toho se vytěží evidentní zjištění, že člověk je vyproštěn z prostředí nutností. Ve fyzikálním smyslu buddhismus nabádá k operacím s přirozenými vibracemi tak, aby všechny energetické momenty, atakující bytnost k projevům, byly utlumeny. Neposkytuje jim totiž takovou základnu jako obecný člověk, tj. prostředí pro dění a procesy, nýbrž jen bezcílnou prázdnotu, kde dění neexistuje.

Když mluvím o fyzikálních dějích v souvislosti s psychologickými hledisky, napadá mě, že vědec se zkušenostmi v užívání fyziky v zevní oblasti nebude chtít připustit, že děje ve fyzikém bytí mají fyzikální povahu. Bude snad proto v nejlepším případě uvažovat o předcházejících tvrzeních jenom jako o průměrech. Proto chci doložit: psychická napětí v bytí jsou z hlediska fyziky stejně skutečné a účinné elektrofyzikální procesy jako v oblasti zevní, takže se tu vlastně mluví o jiném a snad i subtilnějším prostředí. Tlumení psychických vznětů, které se vůlí odrážejí i ve fyziologickém prostředí, tedy znamená, že tento útlum je objektivní skutečnost, dokumentovaná posléze nedostatkem podnětů ke chtění. Zánik těchto podnětů se odráží v prožitku dokonalého indiferentismu, na nějž se vážou pocity, které běžný člověk obvykle vůbec nezná.

Všechno je zde zákonité, postupy i jejich výsledky. Proto je možno i psychologické průzkumy mystiků různých směrů hodnotit ze stanoviska fyzikálního, a to tím spíš, že se za výsledek mystického úsilí nepokládá schopnost udržet nějaký duševní stav ve vědomí, nýbrž jen to, když vědomí je naplněno novými trvalými stavy.

Stane-li se nějaký nový pocitový nebo duševní stav trvalým, zřejmě to znamená, že byl učiněn podstatný zásah do fyzikálního uspořádání bytnosti. Nemůžeme-li tento zásah identifikovat měrami a vahami, neznamená to ještě, že nebyl učiněn. Ostatně vím, že tyto zásahy je možno měřit, zatím však pouze psychometricky. Zaměřili se však věda s celým svým technickým arzenálem k člověku jako ke skutečnosti významné, ale dosud hrubě opomíjené, pak je jisté bude moci měřit a vážit i technickými pomůckami. Ale tato naděje neposiluje mou jistotu o pravých psychologických hodnotách získaných různými psychickými zásahy, protože je mohu aplikovat na jiné poznatky fyziky.

Po původním buddhismu obraťme pozornost k buddhismu severnímu, čili mahájáně. Tento buddhismus je v podstatě mystikou, nesmíme ji však srovnávat s představami o mystice, jaké nám vnukalo křesťanství. Je to především empirie, která dovede obsáhnout jak náboženství, tak i vědu. Náboženství tím, že připouští hierarchické uspořádání bytostných a osudových podmínek v kosmu. Vědu zase tím, že všechen život pokládá za mechanické dění s malým přídavkem podnětů, které jsou bytí udělovány psychickými silami kosmu jak personifikovanými, tak i fyzikálními.

Tento názor na dějovou mechaniku života vtiskl severnímu buddhismu zvláštní ráz a ten jej učinil ve fyzikálním smyslu velmi výrazným. Neboť připouští-li severní buddhismus, že v kosmu existují bytosti jinak uspořádané než lidé a zvířata, bytosti člověka ovlivňující, pak právě tento vliv pokládá za mechanického činitele. Někdy za zbraň, která člověka nemůže zranit, jestliže se dovede na příslušné úrovni psychicky proměnit asi tak, jako by se např. na hmotné úrovni proměnil tělesně ve vodu nebo ve vzduch.

To učinilo ze severního buddhismu nauku, v níž se operuje s psychickými silami různé intenzity a tím i kvality.

Posléze se buddhisté této školy odklánějí od hierarchického pojetí vesmíru a začínou měřit své síly s vesmírem fyzikálním. V tomto boji ovšem již rozhoduje pouze zákon o příčině a následku, zákon, který věda také jednostranně uznává. A jelikož se buddhisté této školy upínají ke konkrétním (tedy chtěným) cílům, operují s fyzikálními silami, neboť konkrétní, a proto nižší cíle, než je absolutno, jsou pouze ve fyzikální oblasti.

Z filozofického hlediska je to vlastně důkaz, že buddhisté této školy mají omezené poznání; přesto jsou mahájánské cíle běžnému typu člověka téměř nedosažitelné. Jsou zahrazeny dozrálými karmickými zásluhami jako např. dědičný královský trůn. Ale nesmírné a nesrovnatelné poznání mystiků severní buddhistické školy vkládá do jejich nauk poučky, že o tyto cíle má člověk usilovat, protože jenom životní zkušenosti ho mohou přivést ke konečnému vzdání se všeho, co ho může vzrušit.

Znalost překážek na cestě k dosažení pevně vytčených, a proto z univerzálního hlediska nižších mystických cílů, vtiskuje tomuto

směru charakter silové mentální empirie. Ta začíná stupňováním mentálního napětí usměřovaného jak proti tělu, tak i proti celému vlastnímu bytí. Tato škola žákům přikazuje učinit ze svého bytí objekt, který musí nejen pozorovat, nýbrž i napadat, jestliže se v něm objeví samovolné vzněty, stavy, pocity aj.

Zachová-li člověk k bytí tento postoj, vytvoří se mezi jeho psychickou přirozeností a jeho tělem elektromagnetické pole, jehož potenciální energie velmi rychle stoupá. A protože je také příkaz, aby duševní odstup od bytosti a dění byl v tomto mystickém průběhu zachován až do krajnosti, dochází k přepětím a výbojům, které v přeneseném smyslu obdařují člověka **drastickými** životními zkušenostmi. Z nich vzchází poznání, které se netaví v žádném ohni cizí kritiky nebo empirického důkazu jiného druhu.

Z prostého fyzikálního hlediska je tedy mystika mahájánského směru empirie, která pracuje s fyzikálními náboji bytí, s nimiž se obvykle vůbec npracuje. Cílem volního napětí, k němuž tato mystika vede, je usměřovat tato elektromagnetická kvanta; to je elektrizující moment, který nalézáme vždy tam, kde je duševní výkonnost v lidském smyslu absolutní. Kde je taková výkonnost, tam ovšem nelze aplikovat v Evropě běžný a tradiční názor na mystiku; tato výkonnost včleňuje do života člověka racionální názory, s nimiž se zpravidla u křesťanských mystiků nsetkáváme.

Pro lidi našeho kontinentu je proto buddhismus severní školy nejpřijatelnější. Splňuje požadavek vědy, totiž kontrolu všech psychických procesů a změn kritickým duchem. Kromě toho je splněn i požadavek na obvyklý vědecký výzkum, aby byl zachován psychický odstup pozorovatele od toho, co pozoruje a s čím pracuje. Je zde jen jeden odchýlný detail: sebeuvědomění necílí přímo k prožitku nebo k realizaci absolutna, jak tomu musí být na neodchylující se cestě vědeckého zkoumání. Mystikové této školy totiž vyhledávají dočasné cíle v oblasti energií. Tím že jejich dosahování je spojeno se střetáváním, odrazy a reflexy pozorovatelem používaných energií s energiemi objektů, k nimž upíná pozornost, stává se tato cesta psychologickou a poskytuje racionálnímu duchu zkušenosti, které vyúsťují v poznání, že „všechno je marnost“. Tímto

poznáním se z mahájánského buddhisty stane buddhista původního směru, hínajánista, neboť jako on odmítne setrvat ve světě dění, v němž se vždy plní jen dočasné požadavky.

Jako třetí mystická větev přichází v úvahu jóga, metodika nebo disciplína, jejíž postupy jsou taktéž veskrze pozitivní. Ale jóga na rozdíl od obou buddhistických směrů nemá tak vysoký cíl, totiž samo absolutno. Proto ji můžeme hodnotit jako operativní metodiku, v níž se před člověka klade materiál utvářeného světa, kdežto „duch“ se hledá přímo v tomto materiálu.

Tento fakt neznámá, že se pravý jógin k absolutnu nedostane. Materiál utvářeného světa obsahuje DUCHA, to je samo absolutno, takže dokonalé rozdrolení materie ostrým pozorováním vede k jeho objevení přímo ve hmotě, která se před nalezením Ducha projeví jako síly. Vcelku však výlučné zaměření pozorování na hmotu vede také k posilování mysli, neboť se tu opět stýkají silové faktory, totiž **určité** zaměření na **určitý** objekt. Tím se ovšem jóginovi absolutno vzdaluje a jestliže zůstane józe stále věrný, bude mít co dělat s hierarchicky utvářeným vesmírem jako křesťanští mystikové. Jóginové však mají před křesťanskými mystiky přednost v tom, že mají z jejich hlediska pohanské názory. To znamená, že nejsou spoutáváni názorovými předsudky o přísně hierarchickém uspořádání vesmíru, takže posléze poznávají, že „hmota je oděvem ducha“; tím konečně nalézají skutečnost „za-hmotnou“, absolutno.

Z operativního, to je biofyzikálního hlediska vyvíjejí jóginové mentálními vztahy k materiálu utvářeného světa duševní sílu, kterou označujeme jako vůli, což v jiném smyslu znamená postupné zesilování elektromagnetického pole bytí.

Určitým zaměřením mentálu na **určitý** objekt ztrácí myšlení vlnivý charakter a místo toho přijímá charakter kmitavý a tím postupně též emanační. To je elektrizující fenomén, který dává vzniknout vůli, již bych chtěl definovat jako prostý elektrický jev a nikoli jako vlastnost živého organismu.

Vůle se však vytváří v každé duševní disciplíně, která vede k vytváření poměru mezi pozorovatelem a pozorovanými objekty. Jóga

však v tomto případě symbolizuje metodiku, která nabádá člověka, aby rozhodně překročil meze vyjadřované únavou člověka a poklesem jeho životních sil. Proti jiným disciplínám, kde vytváření vůle je vedlejším výsledkem snažení, přivede člověka k rozvoji vůle vyvinuté nadprůměrně, takže se jógin po této stránce stává bytostí lidmi nepřekonatelnou.

Je však ke cti jógy, že stupňování síly vůle není jejím nejvyšším cílem, jak se často zdá. Nadprůměrná síla vůle u jóginů je produktem jejich psychické kázně, od níž se očekává, aby vědomí mohlo proniknout stíny světa tvarů a tím dovést jógina k poznání světa skutečností jako jednotného pole sil. A tento produkt se stává významným pouze tím, že se tu kladou proti sobě až do krajnosti vědomí a materie. V takovém případě se duševnost člověka vždy ocitá v silném gravitačním poli, jakoby „blízkosti velikých hmot“, což má vždycky za následek duševní posílení, tedy podle „marxismu“ – vliv prostředí vytváří kvality.

Jóga se dělí na několik na sobě nezávislých směrů. Některé z nich se v bezprostředním postupu zdají zakládat na pasivních postojích, jiné na postojích aktivních. To se však týká pouze přípravných prací. Ve vývojovém procesu je i bhaktijóga, jóga oddanosti, prostoupena pozitivními postupy. Bhaktové Boha volají, rituálně vzývají a slouží mu tím, že vylučují z mysli všechno, co není Bohem, a snaží se o to, aby v ní zůstal jen Bůh. Za těchto okolností je pasivita pouze formální a vnější, kdežto duševně je i bhakta povinen namáhat se o to, aby v jeho mysli byl jen Bůh a všechno to, co souvisí s božským životem.

Vtírají-li se nám do představ o józe fakíři, na něž Evropané příliš příznivě nenazírají, musíme se snažit objektivně zhodnotit i jejich snahy. Z tohoto hlediska je sebetřýzeň fakírů často velice tvrdý postup proti nepoddajným duševním a povahovým vlohám, které jsou vždy krystaly zvyku. Můžeme-li duševní a povahové vlohy takto chápat, vysvitne nám, že povaha a vnitřní uspořádání vůbec je psychologický prvek, který nás přestane tísnit teprve tehdy, až se nám podaří rozbít ho až na atomické úrovni. To je smysl sebetřýzně, onoho druhu sebekázně, která vyvolává fenomenální

tlaky na mysl a vědomí zdola, totiž z těla. Tyto tlaky mají mysl a vědomí učinit poddajnější, čili mají člověka přeměnit z bytosti chápací vše subjektivně na bytost chápací vše objektivně.

Tlaky, vyplývající ze sebetrýzně, pocházejí z těla; jsou proto tvrdé a působí relativně velmi pomalu. Tím se stává, že se fakíři názorově někdy zdánlivě vůbec nevyvíjejí. Přesto však je i jejich sebevýchova psychologicky velmi významná. Zákon o zachování energie platí totiž i zde; u fakírů se tedy očekávají výsledky jejich jógického úsilí v jejich příštích inkarnacích na základě toho, že smrt více než jiní činitelé rozrušuje strukturální povahové uspořádání.

Z biofyzikálního hlediska vyvolává sebetrýzeň fyzikální tlak prostřednictvím přeskupování, k němuž dochází v těle, které se askezí dostává do krize. Právě touto krizí jsou fyzikální náboje fyzického těla vymršťovány přímo směrem k mysli, jejímž prostřednictvím se pak tělo zpřítomňuje ve vědomí. A vliv těchto výbojů je pro kvalitativní psychické přetváření velmi příznivý, usuzujeme-li o této věci na základě poznatku, že běžný člověk mívá vždy příliš ustálené životní názory i názory na svět, tak ustálené, jako kdyby byly z ocele.

O duševních vlohách můžeme proto uvažovat jako o pevném a nepoddajném materiálu, i když jeho vlastnosti neodpovídají hmotě železa. Jde tu o psychické zatvrdliny, prvky, které se mění jen pod nárazy životních událostí, jako se štěpí atomy pod nárazy fyzikálních částic. Jen za jiné záření můžeme považovat životní události. Místo tvrdých paprsků Röntgenových, které ničí tělo, působí zde valenční náboje rozmístěné ve světě jevů, jímž je člověk obklopen. Rychlost těchto nábojů se zvyšuje napětím vůle, usměrňováním mysli i fyzickými krizemi, které se vyvolávají odříkáním, jímž člověk také vyvolává reakce světa, v němž je.

O jiných, pozitivních jógách snad není třeba mluvit. Platí o nich předcházející věta, že jejich postupy jsou veskrze pozitivní. Jóga v postatě bere v úvahu pouze materiály smyslově identifikovatelné. K objevení absolutna se propracovává tím, že nabádá k bombardování relativně pevné hmotné a duševní struktury

vlastního bytí jóginova tak vytrvale, že se tato struktura stane prostupnou pro jeho zírání, myšlení i pociťování. Jakmile se stane takto prostupnou, objeví jógin, že hmota je zvláštním případem ustrnulých energií, příp. utlumenou vibrací neviditelných (fyzikálních) částic. Za těmito stavy pak postřehne základ všech jevů, prostředí, které není nikterak diferencované, prostupuje vším a je proto absolutnem.

Nakonec můžeme uvažovat o mystice křesťanské, zvláště katolické. Můžeme ji zhruba rozdělit do tří tříd:

všeobecná,
asketická,
kvietismus.

První, všeobecná, se zakládá na modlitbě. V tom případě je subjektem myšlení, upoutávané připomínkami, kdežto objektem vnější předmět, Bůh. Vzhledem k tomu se primární napětí vytváří připomínáním a jeho opačný pól je v představě umístěné kdesi vně bytosti (Bůh v nebi). Jáství, resp. jeho existence, vytváří vztahy mezi subjektem a objektem; vytvářené napětí tím má možnost vybijet se do vědomí a tak vědomí uzpůsobovat k poznávání.

To znamená, že všeobecné mystické úsilí, někdy dokonce ani nedefinované jako mystické úsilí, má rovněž vliv na stav elektro-biologického potenciálu. Tento vliv je větší nebo menší podle toho, zda se modlitba považuje za „prostředek k dosažení spásy“, nebo za „křesťanskou povinnost“.

Považuje-li někdo modlitbu za „křesťanskou povinnost“, může ji odříkávat zcela mechanicky. Takový křesťan nedosáhne niterného „usebrání“, a proto ani nevystupňuje napětí, které je jediným činitelem vyvolávajícím působivé mystické efekty. A aby bylo jasno: vždycky jde pouze o tyto efekty! Vzhledem k tomu je duchovně proměňující postup nebo vývoj výsledkem zkracování vibračních vln na čáře X, a proto představa o omilostňujících vlivech „shůry“ je naprosto mylná. Přitom mechanické odříkávání modliteb netlumí bloudění mysli, nýbrž spíše je podporuje. Z mysli vytváří rejdiště sil, překonávajících člověka; za těchto okolností klesá jeho elektrovitální potenciál někam až k nule.

Považuje-li někdo modlitbu za prostředek k dosažení spásy, vzbudí o ni větší zájem. Tím se potlačuje těkavost. A má-li dokonce někdo na spásu zájem eminentní, pak se stává modlitba jistým druhem soustředění. To proto, že jak subjekt, tak i objekt jsou velmi zřetelné; tak se vytváří napětí potřebné k poznání a vykoupení.

Vybíjí-li se napětí místo do konkrétního prostředí, totiž do těla, jenom proti skutečnosti pomyslné (Bohu), může se také vybíjet účinně, protože vždy rozhoduje to, co si z objektů sami vezmeme. Jsou lidé, kteří nemají k abstraktům (Bohu) vůbec žádný poměr, ale přesto procházejí smyslovým světem jako snilkové – ti si tedy z konkrétních jevů berou pouze nic neznamenající představy. Jejich bytost se proto nepodobá baterii, poutající účinnou energii, jak by se o hmotářích předpokládalo. Podobá se materiálu, který je zpracováván silami vnějšího světa, jež na sebe nechává působit. Můžeme tedy uvažovat tak, že intenzivní poměr k abstraktům může potenciál účinných energií bytí zvyšovat, protože vždy rozhoduje to, zda jsou dány dva póly; v tomto případě jsou vytvářeny vyhraněním subjektu a objektu a jejich kladením proti sobě.

Mystika, založená na křesťanských modlitbách, má v elektrovitálním smyslu také dva póly, proto může být také hodnocena jako pozitivní psychická kázeň. Jen mentální napětí v ní není přímé, ale má pomocnou fázi ve slovech, kterými se usměřňuje mysl. Posléze oba tito činitelé dávají stejný výkon, jako jej dává mysl zahrocovaná pozorností přímo.

Ta část křesťanské mystiky, která se zakládá na askezi, má vzbudit fyziologické elektrovitální tlaky na složky psychické. Na tom nic nemění to, že askeze je v křesťanské mystice z velké části založena na myšlence prokázat takto Bohu osobní příchyllost. Pokud by askeze nevystupňovala kritický stav vnitřního napětí a následkem toho nepřevédla undulační postup vnitřních energií ve kmitání, byla by bezúčelná, byť by byla prováděna s nejlepším úmyslem projevít příchyllost k Bohu.

Proto bývá úmysl často výrazem názorového bludu, jehož účinky se odstraňují bytostnými akcemi. To znamená, že kdyby byl skutečný účinek akcí závislý jen na pravém pochopení pravých

příčin dějů, byl by intelektuální, duchovní a vůbec psychologický vývoj nemožný. Následkem toho můžeme **veškerý** vývoj ve světě pokládat za tzv. nahodilý výsledek tápání v názorech a úmyslech při úsilí propracovat se k potěšitelnějším stavům v životě. Skutečný vývoj tímto směrem je závislý na převodech takřka statického elektrovitálního napětí v napětí účinné, neboť pouze vibrace rozhodují o tom, zda člověk vnímá vnější prostředí jako světlé nebo temné. Jinými slovy: dlouhovělné vibrace jsou vědomím i neuvědoměle přijímány jako temnota, pasivita a deprese, kdežto krátkovělné vibrace budí ve vědomí dojmy prostředí průzračnějšího a tím i světlejšího.

Je-li proto askeze prováděna se zřetelem na vlastní tělo askety jako na nepřítel, pak vibrace vysílané proti tělu a vzbuzované myslí jsou hrubé. Tím se stávají hrubými i reakce fyziologické soustavy a psychické činitele je předkládají vědomí jako krize krušící a zdrcující bytost. Zde můžeme hledat původ dáblů pronásledujících křesťanské světce.

Stav mysli a vědomí je totiž nejdůležitější činitel, který ovlivňuje povahu reakcí na rozličné tlaky na fyziologické složky. Z asketických zásahů do života proto získává nejvíce ten, kdo při zříkání se něčeho zachovává mysl a vědomí asi tak uvolněné, jako je má ten, kdo si neubližuje a jemuž svět splňuje všechna jeho smyslová přání. V takovém případě zůstávají mysl i vědomí stále dostatečně rozepjaty. Tlaky vyvolávané askézí vychylují z ustálených drah všechny fyzikální náboje bytí, aby je posléze zavedly jediným žádoucím směrem a tím z bytosti vytvořily magnetický typ, jehož elektromagnetická síla je podstatně zvýšena.

Účelnost všech jógických a mystických zásahů do života tedy spočívá v tom, že se z bytosti přírodou ovládané, jejíž vibrace a napětí nejsou nikdy uspořádané, stane bytost samostatná. Její samostatnost vyplývá z toho, že se tyto vibrace zharmonizovaly buď následkem fyziologických tlaků a postupů (askeze), nebo tlaků a postupů psychických (psychická kázeň).

Abstraktní výsledky se tedy vylučují. Jsou dvě možnosti. Člověk je nositelem uvědomovacích momentů, které se týkají jeho

zániku; někdy se to snaží odstranit smířením se s myšlenkou na zánik, jindy vírou ve věčný budoucí život. Nebo se jógickou metodikou propracuje k samovolnému uvědomění si nezničitelnosti svého bytí. V druhém případě smaže hranice mezi přítomností a budoucností. To je práh, který se každému mysticky nevyvinutému člověku zdá obsazen smrtí, která si na něm vyžádá svou cenu.

Askeze je akce, která z bytosti v elektromagnetickém smyslu indiferentní vytvoří bytost v tomto smyslu kladnou, a to na základě fyziologických postupů. Proto právě askeze – ovšem správná – přivede člověka nejprve k evidentnímu zjištění, že budoucnost od přítomnosti není oddělena smrtí, a teprve potom mu udělí filozofické poznání příčin. Když je konečně budoucnost sloučena s přítomností, zaniká zájem na křesťanské spáse. Od tohoto okamžiku totiž pomíjivý člověk začne v sobě nosit věčnost, jejíž kvalitativní náplň určí a uskuteční na základě svých vlastních logických psychických postupů.

Věčný život v ráji nebo nebi je tedy blud. Takovýto věčný život musí být kladen do budoucnosti, tedy do časově prostorových vztahů; tam vždy existuje počátek, průběh a zánik, takže pojem věčnost je vyloučen.

Jóginové, kteří se vyprostili ze všech bludů, žijí rajske nebo nebeské stavy v přítomnosti. Nejsou to však stavy věčné, ale jsou závislé na podmínkách. Proto poznávají, že všechno je smrtelné. Komu záleží na tom, aby si rajske nebo nebeské stavy udržel, pak k tomu neustále pracuje. Tato práce přestává, jakmile zanikne životní žížeň a začne vzcházet touha ztotožnit se s absolutnem, které je poznáváno jako „oblast za děním“, jako ono „pole“, které je jevištěm toho, co nazýváme stvořením nebo opravdovou skutečností vesmíru.

Třetí větev křesťanské mystiky, kvietismus, je často chápán jako návod k útěku od činnosti; proto snadno ztrácí charakter pozitivního životního nebo mentálního úsilí. Tento útek může vést k rozvoji příjemných, zdánlivě nadsvětských pocitů, stupňujících se při „bezvýhradném myšlení na Pána“ až do vytržení. Rozhodně však nevede k poznání, které umožňuje zamítnout „žížeň po životě“

a tak dospět k dokonalému psychickému utišení, vrcholicímu ve ztotožnění s absolutnem.

Bytost je skupenství nábojů, jejichž siločáry jsou ustavičně měněny impulsy, které vznikají vědomými a mentálními vztahy a připomínkami. Jsou-li tyto vztahy a připomínky světské a je-li jejich síla a povaha různá a je jich mnoho, je člověk jakožto pole sil dějištěm protichůdných jevů; to je pravým ukazatelem psychického nepořádku. Ale jedna věc je zde jistá: neukázněná bytost podléhá chtění a tím dochází k mentálním a silovým akcím, které mohou učinit z chaotických vibrací charakteristické siločáry. Takové siločáry ukazují na charakteristický typ, neboť obecně je člověk psychicky veden samovolnými popudy a vzněty.

Kvietisté charakteristické biofyzikální výboje odstraňují. Doufají v Boha a tím otevírají ventil, jímž do bytosti vnikají vnější energie, které usměrňují elektrovitální náboje do jejich nitra. Reakcí na to bývá vznik příjemných pocitů. Ale bytost je gravitační jednotka v silném gravitačním poli. Se zřetelem na to může každý člověk svůj duševní stav obhájit jen za předpokladu, že permanentně vyrovnává síly gravitačního pole, v němž je. To je ovšem možné pouze tehdy, když metodicky zvyšovaným napětím zesílí potenciální energii, vyzařující z něho až dosud v dlouhých vlnách. Je-li potenciální energie bytosti zvýšena, začne vyzařovat v krátkých vlnách, v kvantech. Prudké vibrace zesilují elektromagnetické pole, jímž bytost je, a posléze se z bytosti vytvoří gravitační fenomén překonávající gravitační síly vnějšího světa.

Oddanost Bohu proto může znamenat i otevírání ventilu pro vtok vnějších energií do bytosti. Tyto energie se však budou jevit božské pouze po dobu, kdy následkem nedostatku podnětů budících smyslové chtíče a vášně budou předpoklady pro vystupování oblažujících stavů. Jakmile začnou vystávat podněty, které budí smyslové chtíče a vášně, tyto okolnosti pominou. Pak se ukáže, že oddanost Bohu může znamenat otevření ventilu pro vtok energií, jejichž ozvy v bytosti jsou velmi nepříjemné, pro mystiky často ďábelské. Proto je u kvietistického směru nezbytné, aby se člověk podrobil nejprudší askezi ve sféře mentálního zaměření. Askezi tak

prudké a dokonalé, aby již nikdy nemohly vystoupit vztahy mezi psychickým svazkem, jímž je člověk, a okolními jevy, které budí chtiče a které vcelku označujeme jako svět.

Není-li člověk schopen splnit tento požadavek, udělá lépe, když uzná své „přírodovědecké“ začlenění a v souhlase s tzv. racionálním chápáním faktů se vynasnaží pochopit, že problém vyproštění z psychického otroctví spočívá v gravitačních fenoménech. Že z nich lze uniknout pouze zvyšováním elektromagnetické potence bytosti až do stupně, v němž subjekt pocitově překonává gravitační působení objektů.

Z prosté víry v Boha často vůbec nepochází mnoho dobrého. Zvláště když očekáváme, že z něho vydobudeme osvobozující nebo i jen oblažující milosti. Zlé je především to, když upadáme do pasivity, která v každém případě může přinášet člověku dobré prožitky jen dočasně. Z vyššího hlediska je jasné, že pouze rozkmitání nestálých fyzikálních nábojů bytí do ultrakrátkých vln v psychickém smyslu vyjasňuje obzor a mění kvality psychického času a prostoru; činí z bytosti dynamického činitele, který uniká překonávajícím jej silám gravitačního pole, jímž je smyslový svět. Pak bytost dosáhne oblasti klidu, rozkládající se za činností a její oblastí.

Chceme-li tedy zhodnotit kvietistickou ideu z biofyzikálního hlediska, musíme dávat pozor na to, zda je v praxi provázena mobilizací životních sil, nebo ústupem od snahy stupňovat fyziologické napětí až k rozkmitání energií, tj. stupňovat sílu, jejíž pomocí se překonávají vlivy vnějšího světa. Pokud je kvietistickou praxí pouze tento ústup, pak ji snad provází dobrá náboženská vůle, ale nikoli poznání, že problém spásy je problémem fyzikálním a nikoli náboženským.

Dobrá náboženská vůle neodstraní závady fyzikálního postupu. Podle fyzikálního názoru, který je vždy nutno aplikovat i na vnitřní (duchovní a mystický) vývoj člověka, vyšší vesmírné hodnoty jsou vždy zářivé. To je závislé na jejich jakoby radioaktivní povaze, která se projevuje až za zvratnou mezí stále více zvyšované intenzity elektromagnetického pole. Tato intenzita není ničím jiným než prostorem s vysokým elektromagnetickým potenciálem, jehož emanační funkce jsou též vysoké.

Člověk je rovněž elektromagnetickým polem. Jeho elektromagnetický potenciál je závislý na jednoznačném zaměření mysli a na kritických biofyzikálních stazích, které zvyšují emanační funkce a tím činí bytost pozitivní, elektrickou, vnější vlivy překonávající. Spása není výsledkem složení zbraní na místě, ale výsledkem vnitřních transmutací a transfigurací, převádějících chemicky se tvořící esence těla v elektrický potenciál, který se musí projevit jako kinetická energie. Působení této energie musí být uplatňováno vůči neuspořádaným vibračním fyzického bytí do té míry, aby se všechny seřadily a tím z bytosti vytvořily magnet, jehož dva dobře oddělené póly dají v těžce bytosti muži ženu a ženě muže. To je stav, v němž jsou uzavřeny podstatné okruhy, takže zaniká chtivost, kdežto absolutno zasvitne jako dosažitelný a realizovatelný stav.

Toto je tedy skutečnost, která nemůže být překonána žádnou filozofickou hypotézou, oddělující živé organismy od pole s fyzikálním děním. Co existuje ve vesmíru, může být chápáno hierarchicky i fyzikálně. Spontánní funkce, strhující vědomí k tomu, aby se podrobilo, nás nutí chápat vesmír fyzikálně, kdežto subjektivní stavy vesmírných jevů jako působivé silové momenty. Jsou-li tyto momenty jistým způsobem uspořádány, poskytují nezničitelný pocit svobody, kdežto když jsou uspořádány jinak, vyvolávají nezničitelný pocit otroctví. Uspořádání silových momentů mluví pro zákon, který nemůže být překonán nebo překročen žádnou kosmickou inteligencí. Může být překonán pouze akcí, jejímž výsledkem je změna dráhy nábojů, strhujících vědomí do jistých, někdy příjemných, jindy nepřijemných situací.

A nyní, na závěr, budeme kvalifikovat i světského člověka z biofyzikálního hlediska. Často se zdá, že takový člověk je potenciálně živější než člověk nábožensky zaměřený, protože bývá výkonnější. Nenechme se však mást zdáním. Zevní výkonnost ještě nemusí znamenat duševní vypětí, potřebné k osvícení. Dospěje-li totiž mystik k žádoucímu vypětí, k bdělosti, musí přemoci přirozenou náklonnost k pasivitě. Světský člověk to činit nemusí, protože je k činnosti podněcován reflexy na působení zevních činitelů, o nichž se domnívá, že ho obšťastní. Je to tedy stav zvířete; do střežu je uvádí kořist, kterou chce uchvátit.

U světských lidí je duševnost mobilizována vnějšími faktory. Se snížením jejich momentálního působení je tato mobilizace anulována, nikdy se tedy nepromítne do bdělosti ze sebe samé vyvěrající. Jenom idealisté jsou schopni se pro nějakou ideu namáhat k duševnímu vypětí a takto dospět k osvícení jako mystikové, pro něž je idea vykoupení, spásy konkrétní.

Z psychologického hlediska dochází u světského člověka k duševnímu vypětí druhotně. Primárně je takový člověk vypjat pouze emocionálně, a proto u něho nemůže dojít k psychickým roznětům, které jediné zprostředkují tzv. širší poznávání. Tím je světskost z biofyzikálního hlediska málo kvalitní; duševní potenciál ji provázející je relativně nízký, protože pokud tu vůbec je, je podmiňován nikoli duševní námahou, nýbrž chťíci.

Když bychom se snad domnívali, že např. nejpřednější vědci náležejí také mezi světské lidi, pak jsme jen nepochopili pozadí energie v nich prýštlící. Tito vědci jsou idealisté, lidé schopní abstraktního myšlení; vedle nich jsou ti v druhé a další řadě spíš řemeslníci nebo realizátoři idejí nejpřednějších vědců. Vědci z další řady bývají velmi sebevědomí a schopní vytvářet a uplatňovat svůj světový názor, ale ten se po mravní stránce vždy neosvědčuje. Je to proto, že jejich podněty nejsou vyvolávány dokonalým rozborem idejí, nýbrž pouze rozpracováním dílčích výsledků užité vědy.

Proto můžeme uzavřít: světskost, i když bývá provázena velkou činorodostí, nestupňuje potenciální napětí duševních sil do té míry, aby jeho výsledkem bylo osvícení a vykoupení. Je nanejvýš schopna ideje zpracovat a realizovat tu k rozmnožení dobra, tu zase zla ve světě, podle toho, jaké vrozené mravní hodnoty jsou za její činností. A duševnost, která světskost provází, bývá relativně dobře vypjata pouze v mládí. Ke konci života se její hladina zase sníží, proto takoví lidé procházejí stejnými osudy jako tvorové elementární, tj. od optimismu mládí k pesimismu, příp. duševnímu rozkladu stáří.

KAPITOLA V

IDEA SPÁSY

Podle racionalistů může pojem spása něco znamenat jen pro ty, kdo neznají skutečnost. Věří pouze tzv. vědeckým důkazům, podle nichž je život jen funkcí organismu a ten na základě svého vlastního uspořádání emanuje i to, co se nám jeví jako duševní život člověka. Musí-li konstatovat, že existuje duševní a intelektuální vývoj, vidí v něm pouze transformaci konkrétních životních zkušeností, někdy však i jenom přirozený výsledek vývoje hmoty.

Co mne se týká, vím dobře, že se život projevuje funkcemi organismu. Víím, že duše, duchovní ruka bytí ve hmotné rukavici těla, nikdy nebude nalezena, neboť jí skutečně není. Je mi jasné i to, že slovo spása může pro racionalistu znamenat absurdní představu, jakou si zachovávají jenom lidé jistým způsobem nevzdělání.

Nůž chirurga však není posledním nástrojem, jehož pomocí lze zjistit nebo nezjistit existenci principů podmiňujících život. Ty musíme hledat mnohem hlouběji než v souhrě chemických reakcí, které jsou nějak spjaty s vegetativním nervovým systémem. Musíme je hledat dokonce až za buňkami, tam, kde fyzika nachází základní kameny bytí hmotných jevů. Tam si totiž podávají ruce všechna odvětví přírodních věd, která překročila oblast funkcionální statistiky a dospěla konečně k oblasti pořadající, příp. i operativní.

Náboženství, ať již teoretické, nebo empirické, se ovšem vůbec nezabývá funkcionálními statistikami, leda když se snaží zahnat můru empirie, která je dusí tím, že vyvrací jeho věrouku. Náboženství je totiž v podstatě také vědecký systém, který se zabývá problematikou života a smrti, tedy přesně tímtéž jako přírodní vědy. Ale náboženství je i psychologie. Nikoli však psychologie budující na statistikách; její vědeckou pomůckou jsou psychické hodnoty, s nimiž člověk disponuje.

Věda však předpokládá, že psychická výzbroj bytostí jako pomůcka k identifikování pravé povahy skutečnosti selhává, protože je omezována na subjekt. Ale jak jsem již řekl: nuž chirurga nestačí na to, aby očím člověka odhalil existenci nebo neexistenci života. A ani od biologie, která našla základní kameny živé hmoty, nesmíme očekávat, že nám v retrospektivním postupu ukáže všechny možnosti rozvoje vnitřních hodnot života, jehož počátky nachází kdesi v oblasti virů.

Pokud jde o mne, poznal jsem až příliš dobře, že funkcionální problematika tělesného života, jejíž tajemství se dnes hledá chemologicky, může být odhalena pouze pomocí psychických nástrojů. Hlavním z nich je pozorování oproštěné od pocitového vlnobití a očištěné od předsudků a přesvědčení, jejichž nositelem jsou zvláštnosti atavistické přirozenosti. Odvážuji se dokonce říci, že odosobněné pozorování je jediný nástroj, který člověku umožňuje identifikovat nesmírně subtilní elektromagnetické proudy fyzického bytí, na jejichž existenci se zakládá spolupráce orgánů, nezbytná pro přítomnost vědomí a tím i života v těle. Toto pozorování se však nesmí omezovat na registraci pohybů těla nebo v těle. Musí pronikat pod hladinu, která je hranicí pro skutečnosti empirického vědomí. Pod hladinu, na níž se odehrávají tyto pohyby, neboť teprve potom se najde jejich vnitřní původce.

Nechci tvrdit, že dobře pozorující člověk v těle najde něco, co by život umožnilo vykládat jako něco jiného než řadu funkcí. Ale v tom konečně problematika života není. Ta vyvstává z celkové souhry těchto funkcí. Ze souhry, kterou při zosobňujícím uvažování musíme označit za subjekt s jeho všemi slastmi a strastmi, které subjekt nedovede řešit ranou z revolveru, protože se bojí toho, co bude za životem.

Podle nihilismu není za individuálním životem nic. Snad má pravdu, pokud se tento názor vztahuje na existenci křesťanské duše, která je podle náboženských představ oblečena v tomto těle a po smrti bude žít dál buď v nebi, nebo v pekle. Dokonce má pravdu i tehdy, když se dívá na život individua nejdokonalejšími nástroji naší vědy. Neboť život individua je opravdu řadou zcela

automatických funkcí a kdyby nebylo strašáka, který se na nás šklebí při pomyslení na zakončení těchto funkcí ranou z revolveru, pak by byl nihilismus nejlepším racionalismem, jaký se kdy na světě vyskytl.

Zatím však nihilismus nemůže svět zcela ovládnout, protože nicota, zející za okamžikem, jímž se ukončuje období životních funkcí, straší až příliš; proto se lidé neuchylují k vytváření názorových konstrukcí dodávajících životu smysl podle vzoru nihilistů. A i když věda tak důvěrně koketuje s názory nihilistů a lidé jsou jejich názorům nakloněni, přece se nikomu z nich nedaří ukázat všeobecně přijatelný smysl života: aby prostý občan vyšel ze zmatku a přestal se snažit urvat ve společenském životě pokud možno nejvíc z toho, co se urvat dá. A nikdo mu nemůže najít spolehlivou teorii o problému budoucnosti, která leží za okamžikem smrti, v jejíž naprosto zničující funkci sice nechce, ale snaží se uvěřit.

Jógická nauka, o níž lze předpokládat, že tu a tam pronikla až do středu problémů vzniku života, také nepracuje s vírou proti vědě. Funkcionální základ žití je jí totiž znám stejně dobře jako vědě, nikdy však nedospívá k nihilistickým závěrům. To vyplývá z poznání zákona karmy a reinkarnace, které vážou cit přičiňující „hromadě biologických procesů“ jáství, a toto jáství ctí samo sebe nade všechno. Kromě toho bylo jógickými pracovními postupy odhaleno, že impuls, uvádějící do pohybu síly, s nimiž bytost disponuje, je z kosmického hlediska faktorem nesmazatelným. Pokud je nutno tento impuls vázat na jáství, máme zde již nejen člověka, nýbrž také nepomíjivé bytí, které jako silová skutečnost přežívá smrt, jako např. významné dílo přežívá člověka.

V nejnvtírnějším smyslu je člověk psychickou existencí, která podniká jednu akci za druhou jen na základě toho, že trpí pocitem osamocení a prázdnoty. Pokouší se odstranit je tak či onak, ale ve skutečnosti to činí jenom řadou přání, tj. psychickými vzduťmi. Proto přání znamenají psychický nepokoj a tím i akce, které uvádějí životní potenci do vlnového pohybu a vyvolávají reakce podobající se vlnobití, které se v tomto případě tříští právě o tělo. Na této úrovni se bytost vyjadřuje jako biologický faktor, který

se dostává do pohybu chemickými reakcemi a jejich produkty.

Po překročení biologických hranic se bytost může jevit pouze jako pole stále se měnícího elektromagnetického napětí, které je podmíněno chemickými procesy, probíhajícími na nižší úrovni. Jinak je však možno tyto síly snadno ovlivňovat vztahy vědomí k něčemu. Mohlo by se říci, že v bytosti jsou energie reagující na všechny duševní popudy. Tato skutečnost nám napovídá, že bytost není něco hotového, čeho fyzikální vlastnosti jsou pevně stanoveny, nýbrž něco, co je na základě přítomnosti valenčních energií neustále ovlivňováno, a proto je způsobilé pro změny hodnot daných zrozením.

Tímto zjištěním je stanovena cesta ke spáse. Nikoli ke spáse, již odíváme představami o pokračování individuálního bytí v jiných, nadsvětských podmínkách, nýbrž ke spáse, v níž zaniká psychický nepokoj a dospívá se k prožití věčnosti. Vzhledem k tomu má spása význam psychologický a bezprostřední; je to především změna subjektivních podmínek prožívání, zjišťování a uvědomování.

Uvažujeme-li o těchto vyhlídkách ve vztahu k člověku, který podlehl přesvědčení, že člověk nebo tvorové jsou jenom biologické případy, jejichž pravé štěstí vyplývá z nečinnosti uprostřed přebytku tzv. potřebných věcí, jeví se nám zde mnoho možností dosud vlastně neznámých. Ale aby se tyto možnosti mohly realizovat, je třeba pochopit, že spokojenost nebo pocity štěstí jsou závislé na překonání bytostné mechaniky, odrážející se ve změnách duševních stavů. Nikoli na ústupu od činnosti. Právě překonáním současného stavu, pozměňovaného hnacími silami bytí, vyvstává stav za spontánními činnostmi, které člověku určují prožitky a zahalují jeho vědomí výlučnými zřeteli, omezujícími jeho duševní rozhled.

Překonání biofyzikální mechaniky je však závislé na změně drah fyzikálních nábojů bytí. Jejich automatika musí být ovlivněna upotřebením volných energií. Těmi disponuje mysl a vědomí za předpokladu, že si nenechají vnutit svou náplň, nýbrž ji samy volí a jejím udržováním ve vědomí začnou metodicky zvyšovat elektromagnetický potenciál bytosti. Je-li náplň vědomí a mysl zvolena a udržována proti všem odbojným silám přirozenosti, stává

se to magnetizujícím činitelem. Zmagnetizovaná bytost přestává podléhat vlivu prostředí a – to je jeden z aspektů stavu zvaného spása.

Začne-li již vystupovat pocit neovlivnitelnosti vnějším světem, neznamená to ještě, že všechno úsilí o změnu fyzikálních podmínek života a bytí je úplně úspěšné nebo že skončilo. V zacílování vědomí a mysli lze pokračovat dále; přitom se poznává, že magnetizování bytosti nedosáhlo vrcholu, protože zaměřování mysli a vědomí lze ještě zdokonalovat. Zjišťuje se, že soustředění, jehož je člověk schopen hned na začátku, je velmi rušeno neuvědomělými myšlenkovými pochody; kromě toho i objekty, na něž se člověk soustřeďuje, se pro vědomí kvalitativně stále mění. Jejich změna označuje postup od forem k uvědomění si forem; to již symbolizuje nezničitelný předmět pro soustředění, který se stává pomůckou pro další vývojový postup.

Postupy při kvalitativních změnách náplně vědomí však nekončí ani tam, kde se skutečný předmět pro soustředění stává jenom symbolem. Při stálém postupu se dochází až k tomu, že se vědomí a mysl nemusí opírat o nic; zpočátku zůstávají opřeny jen o dojem z předchozího symbolu, ale potom zůstanou nepohnuté i bez symbolu. Pak konečně může člověk ze svého vědomí vylučovat každý předmět, kterým je i on sám nejen jako bytost, ale i jako sebeuvědomění.

Je-li překročeno i sebeuvědomění ve formě bytosti, resp. jejího tzv. vyššího jáství, jeví se vesmír, následkem dosavadní nezničitelnosti vědomí jakožto nedílného faktoru, ve zcela jiné tvářnosti. Tam, kde jsme až dosud viděli pouze pevně učeněné bytí, spatříme náhle jenom dění. Dění, jehož hranice jsou určeny pouze existencí něčeho, ať již jde o existenci skutečnou, nebo pomyslnou.

Dění je spatřováno všude, kde je nějaký skutečný nebo pomyslný elektromagnetický svazek. Teprve to je pramenem poučení, že svazky jsou něčím, co člověku překáží na cestě uvědomění sebe samého v nediferencovaném stavu. Tento stav je ovšem nalezen za všemi diferencujícími akty mysli a vědomí, po jejichž vyčerpání je vědomí zcela očištěno ode všech psychických strusek, které

v ně byly vneseny rodovými a mechanickými psychickými postupy a hodnotami.

Dokonalé očistění vědomí od těchto strusek se již může považovat za spásu v pravém slova smyslu. Jen na těchto struskách v akcích závisí diferencující činnost mysli a vědomí. Tam, kde se tyto akce nevyskytují, splývá každý potenciální akt sebeuvědomování s pojetím absolutna, bezčasného a bezprostorového bytí, které se nikdy nemění nebo nevyvíjí ve formu.

Spása, kterou křesťané spatřují v budoucím pobytu své duše jakožto jejich já v jakémsi nebi, symbolizuje představu, která je vhodná jenom pro děti. Vesmír je přece oblast zákonitého dění i z hlediska tzv. nevědeckého postřehování jógou zdokonalených lidí. Proto je možné pouze v mezích tohoto dění měnit kvality subjektivního žití, a to tzv. změnami polohových energií bytí a ničím jiným. Změna polohové energie je však možná pouze pomocí práce. Ta musí být vynaložena, jestliže chce člověk změnit náplň, kterou nosí v sobě jako dědictví citu, určujícího kvalitu jeho prožívání.

Je-li tento cit toho druhu, že se dotýká vědomí jako soubor momentů nešťastného prožívání, musí být vynaložena práce na to, aby se balvan – člověk odvalil do sféry lepších stavů prožívání. Nevykoná-li tuto práci, čas sám o sobě stav prožívání nezmění. Musí se dostavit zkušenosti ničící důvěru v reálné hodnoty opotřebovaného již stavu. Těmito zkušenostmi bude člověk veden k tomu, aby se odpoutal od předmětů žádosti. Když se odpoutá, vytvoří si platformu, z níž bude psychickými akcemi moci posunout své žití dále, do lepších stavů.

Můžeme tedy zamítat každou představu o spáse, která symbolizuje život v psychologickém pojetí starého člověka v docela nových životních podmínkách a okolnostech. Vlastnosti a stavy citu jsou pevně spojeny s organickým učeněním bytostí, a proto chce-li je člověk změnit, musí změnit i strukturální uspořádání své bytosti na organické úrovni psychickými akcemi, jež jsou z hlediska jógy příslušné. Musí z typu, který žije přijímáním nebo touhou po přijímání smyslově potěšujících věcí, vytvořit expresivní faktor, který, byť dosud v lidské podobě, začne zářit následkem zvýšeného

vnitřního napětí. Pravým původem takového vnitřního napětí je vždycky soustředění, vytvářející neměnitelné a uvědoměním stále oživované vztahy psýchy vůči tělu.

Tímto způsobem bude hmotná bytost přetvořena v bytost dynamickou. To znamená, že všechna její potenciální statická energie se postupně přemění v energii kinetickou nebo účinnou; bytost se stává zářivou, čímž se postupně ruší strukturální stagnace bytí.

Je-li bytost předpodstatněna do té míry, že se promění z hmotné na dynamickou, stává se současně bytostí vyššího řádu. Ale záření nebo rozzařování lze stupňovat do té míry, že se každá usazenina, vznikající prostě tím, že žijeme v čase, ničí nebo mění v emanační energii; když tento stav trvá velmi dlouho, stávají se tyto změny automatickými. To znamená, že z člověka vymizí každý sklon přijmout cokoli jako výlučný jev nebo stav. Při neúnavném udržování napětí tím vzniká předpoklad, že budou vyloučeny všechny tama-sické prvky bytí; po jejich vyloučení se bytost včleňuje do vyššího řádu a skutečně přestane náležet naší přírodě.

Reálné jevy mají svůj působivý typický výraz proto, že v nich převažuje prvek tamas, čili zdegenerované vibrace. Jsou-li vibrace zdegenerované, nejeví se již jako proměnné elektromagnetické stavy nebo elektromagnetické chvění, nýbrž pouze jako frekvence elektromagnetických nábojů vlnících se ve velmi dlouhých vlnách. Tato skutečnost vytváří předpoklady pro včleňování fyzikálních kvant o velmi dlouhých vlnách do našeho světa jako jevů, ačkoli ve sféře krátkých vln je toto kvantum buď světlem, nebo energií, nebo také jiným fyzikálním faktorem. Proto člověk, který ve sféře vlastního bytí vytvoří napětí, které se již projeví jako kinetická energie s emanačním charakterem, přestává být člověkem tohoto „lidského“ řádu a stává se vyšší bytostí, to je živým jevem, nebo pouze jevem vyššího světa.

Přestup z lidského světa do světa vyššího, k němuž došlo na základě změn subjektivně evidovaných kvalit vlastního bytí fyzikální povahy, se považuje za spásu i tehdy, když se tento přestup jeví převážně pouze ve vědomí lidské bytosti. Po vědomí se totiž dostanou postupně do sféry sil a záření i jiné složky bytosti, které

se též změni z hmotných na silové a emanační; když je celá bytost takto přetvořena, přechází její sebeuvědomování z bytostné báze na kosmickou. Překročí-li bytost meze vyhražované jí vrozeným rozsahem uvědomování a postupně ještě zužované na tělo jakožto prostředí svého bytí, bude se rozsah jejího sebeuvědomování zvětšovat do kosmických rozměrů. To ovšem nemůže být kvalifikováno jinak než jako vývojový moment, povznášející bytost z lidské sféry do sféry nadlidské.

Skutečná spása, to je spása v neobjektivnějším pojetí tohoto termínu, je však výsledkem potlačení sebeuvědomění i v kosmických rozměrech. Když se bytost takto rozroste a zkvalitní, může zírat na svá chtivá hnutí, která se objevují v každém vymezení, tedy i v kosmickém, jako na zcela podřadnou skutečnost; takovým nazíráním dochází k sebeuspokojení na kosmické bázi. Potom se sebeuspokojení stává příčinou zániku každé diferenciaci v oblasti sebeuvědomování. Její zánik je předpokladem zániku sebeuvědomění v kosmických rozměrech – tento zánik již nelze definovat jinak než jako spásu v nejvyšším pojetí.

Se zřetelem na to lze pojem spása z fyzikálního hlediska vykládat jako přeměnu podmíněně statických energií v energie kinetické, které se stálým nebo postupným urychlováním kvalitativně mění postupně až k záření, které ovšem vydává „pole“ těchto energií, jímž je bytí.

To znamená, že spása je nezbytné východisko pro každý stav symbolizovaný utlumeným napětím nebo utlumenými funkcemi energie, které své „pole“ činí méně nebo více nevýrazným, podle stupně tohoto utlumení. Útlum napětí nebo funkcí energie vytváří takové pole, které kvalifikujeme jako smyslové jevy. Čili chce-li člověk uniknout strastným stavům, musí své bytí jako jev povýšit na vibraci, které udělí tzv. rotační moment tím, že dá myslí možnost pohybu výhradně mezi uvědoměním a objektem, jímž musí být pouze vlastní bytí.

Je-li vibrační okruh uzavřen, vzniká elektromagnetické pole, jehož intenzita se jednak zvyšuje, jednak kvalitativně mění; po určitém stupni urychlení oběhového fenoménu se „pole“ stane faktorem

zářivým. Záření mění hmotu fyzikálně tak, že již není „kusem hlíny“, nýbrž pouze silovým svazkem, který za pomoci psychických činitelů může dosáhnout zvrátové hranice. Její význam je pro jóga v tom, že soudržnost energetických kvant, tvořících bytost, je zničena jejich rozpínáním.

Je-li tímto svazkem bytost, může z vlastní vůle psychickým postupem k prostorovému rozpínání v silovém poli, jímž je bytí jakožto subjekt, dospět k rozpínání skutečnému, které pak eviduje jako růst objemu sebeuvědomění z hranic těla dál a dál, až do pojmově neobsáhnutelného za-kosmického prostoru, absolutna.

Vědecký základ tohoto postupu spočívá v tom, že vědomí stavy identifikuje – proto smyšlenky nepadají vůbec v úvahu. Člověk tu prostě vezme v úvahu své tělo a bytí, působí na ně silou soustředění a uvědomělého myšlení, a když zjistí, že tyto dva činitele prostoupil, vytváří z nich opěrný bod pro sebeuvědomění, které samo rozmetá celou psychicko-fyziologickou soustavu v pojmové oblasti.

Když se to podaří, pak vědomí přejde do zcela nové, nezvykle působící sféry, kde vědomá a pocitová neprostupnost hmoty neexistuje. To již dospěl k operativní základně, z níž je možno měnit působení soustav omezujících mysl a vědomí a posléze se dostat za oblast všech působení; tam, kde hranice, vyhrazené prostému lidskému uvědomování vůbec neexistují.

Za touto hranicí se prožívá věčnost jakožto stav, kde neexistují diferenční momenty. Vzhledem k tomu, že tento stav bývá vždy dosažen s latentním sebeuvědoměním dřívějšího lidského stavu, může člověk žít i za touto hranicí jako v prostředí, které postupně rozpustí i toto sebeuvědomění. Když je spontánně vystupující sebeuvědomění zcela rozpuštěno, splynou dvě dosud ještě identifikované skutečnosti, totiž absolutno a sebeuvědomění, a stanou se již pouze kosmickým kontinuem.

Splynutím absolutna a sebeuvědomění je i bytí jakožto idea rozpuštěno; tento stav je předstupněm stavu, který buddhisté nazývají parinirvána, stav skutečné spásy, která se stává úplnou s posledním výdechem jóga, který dosáhl i nejvyššího z popisovaných zde stavů.

DOSLOV

Látka, kterou jsem v tomto spisku zpracoval, je jistě dost nezvyklá. Čtenáři bude dělat obtíže pochopit vztahy mezi živou a neživou přírodou, které se tu stýkají, když chce člověk řešit problém duševního vyproštění z oblasti psychických, především emocionálních nutností; na tomto místě se bytosti setkávají s „neživým“ vesmírem. Obtížné je i to, když má člověk s výraznou orientací na své já opustit toto své dosavadní stanovisko a přestoupit na bázi nestranného pozorovatele všeho toho, co se v něm děje v psychologickém smyslu. Ale tento spis je učebnicí jógy, a proto především hlubkové psychologie. Vyžaduje tedy hned od počátku, aby člověk abstrahoval od sebe sama a aby se již neztotožňoval s citovými prožitky, které duchovně nevyvinutému člověku tak imponují, že si myslí, že by bez nich celý jeho život pozbyl smyslu.

Domněnky však nejsou předzvěsti skutečností v životním průběhu. Jakmile bude člověk abstrahovat od pocitových fenoménů, jejichž působením se já ztotožňuje s předměty, které na něho působí přes jeho smysly, jeho život se obohatí, neboť kromě prožívání se bude dostavovat i poznávání.

Poznávání je přímým předchůdcem schopnosti provádět jógu v jejím nejlepším pojetí. Člověk začne být schopný vzít sebe sama jako předmět bádání psychických fenoménů. Odtud je již jen malý krok k stupňování abstrakce sebe sama od světa jevů, které chce běžný člověk zažívat tím, že se s nimi duševně spojuje. To pak je pravý předpoklad pro smazání dělící čáry mezi člověkem jakožto já a tím i představitelem živé přírody na jedné straně a přírodou živou i mrtvou na straně druhé.

Když dospějeme k tomuto stanovisku, stává se všechno, o čem pojednává tento spis, velmi dobře pochopitelným. Ale to není vše. Dospíváme dále k poznání, že vetkávání sebe sama v podobě ideje já do vnějšího světa na úrovni, kde se jevy stýkají s bezmeznou

prázdnou kosmu, je cesta ze všech osobitých problémů a krizí. Cesta do stavu, jehož předchuť dobře poznává každý, jehož vědomí již dospělo na rozhraní mezi světem jevů a kosmickou prázdnotou, absolutnem.

Tomuto spisku je proto možné porozumět jen postupně, s množujícími se zkušenostmi postupného vyprošťování se z psychického otroctví. Z otroctví, které je dokumentováno bezvýhradným lpěním na pocitovém prožívání prostřednictvím snahy ztotožňovat se s jevy zevního světa. S psychologickým vyprošťováním sebe sama ze světa se idea vykoupení stane pochopitelnou a stejně pochopitelnými se stanou zákonitosti cesty k vykoupení, o nichž se mluví v tomto spisku.

SCHEMATICKÝ NÁRYS PROMĚNY BYTOSTI PODLE SPISU K. M. SPÁSA

Bytost (člověk) je velmi složitý soubor biologických procesů odehrávajících se na biologických membránách celého organismu se strukturální návazností na celou psychickou (substancionální i esenciální) oblast. Má tyto hlavní složky:

1. *biochemické procesy neustálé a řízené*
2. *biofyzikálními zákony specificky odlišnými pro každou tkáň,*
3. *bioelektrickými napětími 50–100 mV, tvořícími tak souvislé **elektromagnetické pole**, jež lze snadno ovlivnit buď **negativně** – světským způsobem života, neb **pozitivně** – morální kázní duchovních nauk a hlavně správnou jógickou praxí.*

Pozitivní ovlivnění:

a) ***Morální kázní** smyslů, myšlení, představ, citů, pudů, sklonů atd. ve smyslu „sursum corda“ dle 10 bodů mravních pravidel (K. M.: Beseda bohů, 1. vydání, str. 212) až vzdáním se světa a zastavením duševní činnosti.*

b) ***Soustředěnou pozorností** se zvyšující se intenzitou si uvědomovat celé tělo od nohou nahoru, a to nejdříve jeho povrch, pak i uvnitř a celou psychickou oblast; takto se **korpuskulárními kvanty** volné energie vědomí a mysli (mentální energie) neustále **bombardují statické energie těla** (= biochemické složky), jež se takto mění v **kinetické (elektromagnetické) energie** a jejich délka vln se **zkracuje až v zářivé a vyšší**, což se po dlouhé době stává **automatickým a mění spontánně vystupující pocity a psychické složky a samo rozmetá celou psychicko-fyziologickou soustavu a rozruší strukturální stagnaci bytí.***

Prvním výsledkem je:

1. ***psychicko-fyziologická proměna** a niterné přepodstatnění, jež činí člověka odolným proti světu;*

2. analýza všech těchto jevů vede k poznání.

Bytost se stává **magnetickou**, což vede ke „**vtékání**“ **energie** z okolního prostoru a tím je bytost přetvářena de facto. Neboť uvědomování si nohou a spodní části těla se stoupající intenzitou vede

1. ke **stoupání oživující energie vzhůru k hlavě**, jež má nízký silový potenciál, kdežto

2. **napětí vyšší v těle způsobuje, že tam energie vtékají** z okolí. Negativnímu vlivu této energie lze čelit její transformací pomocí bdělého uvědomování a dobrých stavů ve smyslu „*sursum corda*“ v celé bytosti – včetně nohou.

Spása je tedy výsledkem vnitřních transmutací a transformací převádějících chemické látky těla v elektrický potenciál, jevící se jako kinetická energie.

Doc. MUDr. Antonín Bajer

Květoslav Minařík

SPÁSA

Řešení psychicko-fyzikální

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA

Svazek 15

Odpovědná redaktorka PhDr. Zora Šubrtová

Obálku navrhl Richard Bergant

Vydal CANOPUS,

Nadace Květoslava Minaříka, Praha

Vydání druhé 1998

Stran 96

Tematická skupina 02

Sazbu zhotovil Zdeněk Wagner – *IceBearSoft*, Praha